

035, LMVK, L
F7V

035, 1MVK, I 7476
F7V

Venkaṭ Krishnapp-
nayaḥ

Ahalyamam krandana

7476

• • • • •

Please return this volume on or before the date last stamped
Overdue volume will be charged 1/- per day.

[illegible]

శృంగార గ్రంథమాల:—౨.

శృంగార
అహల్యాసంక్రందనము

స ము ఖ ము
వేంకట కృష్ణప్పనాయక మహాశవి
వి ర చి త ము

ప్ర కా శ కు లు :
జి. యన్. శాస్త్రి అండు కో.,
మ ద్రా సు

సర్వస్వామ్యసంకలితము

035, 1 MVK, 1
F7V

ప్రథమ ముద్రణము
లండన్ రాయల్ యెడిషన్
వెల రు. 2-0-0

JAGADGURU VISHWARADHYA
ANA SIMHASAN JNANAMANDIR
LIBRARY

Jangamawadi Math, Varanasi
Acc. No. 7476

చె న్న పు 8 :
సమదర్శిని ముద్రాలయమున
ముద్రితము—1927.

అహల్యా నుందరి.

వీ రి క

పదునాలు పదునేడు శతాబ్దములలో, దక్షిణాంధ్రదేశమున
వెలసిన రసవత్ప్రబంధములలో నహల్యా సంక్రందన
మొకటి. దీనికి

కృ తి క ర్త

సమఖము వేంకటకృష్ణప్ప నాయకుడు; చతుర్థమల
సంజాతుడు. ఇతని తండ్రులు ఆలమేలమ్మ మీనాక్షీనా
యకులు పరంపరగా వీరమంశమునారు మధునాయకు
రాజులయొద్దఁ బ్రధానులుగా నుండెడివారు. ఈకవి ప్రఖ్యాతుఁ
డగు విజయరంగ చొక్కనాథ నాయకునికి (క్రీ శ 1704—
1731) 'ఆంతరంగిక సామాజికుడు' (మంత్రి) గ నుండి
నటును, అతనివలన 'గజతురంగమాండోళికా ఛత్రిచామర
విజయ కాహళభూంధరీవిరుదధ్వజప్రము' ఖాదులను బడసి
నట్లును గ్రంథావతిరిణికివలనను, ఆశ్వాసాంత గద్యములవల
నను స్పష్టమగుచున్నది. మఱియు నీతఁడు విజయరంగ చొక్క
నాథనాయకునిపక్షమున నేనాసతియై తంజావూరి రాజగు
విజయరాఘవనాయనిపై దండెడలి సంగరరంగమున నా
తని సహరివారముగఁ జంపి విజయమును గాంచెననియు, ఇతనికి,

‘సంగరసవ్యసాచి’ ‘సంగరకీర్తి’ అను బిరుదము లుండెననియు
1907 వూరూ ఆంధ్రరాజులచరిత్రమునఁ గలదు. తారాశక్తాంకవిజ
యమును రచించిన శేషము వేంకటపతికవియు, బుణిగ
కృష్ణ కవియుఁ దన కావ్యమిత్రులనియు, వారే తనవంశావ
తారక్రమము నిందున్నట్లు వర్ణించిననియు నీతఁ డిందుఁ జెప్పి
నాఁడు. దీనిని గవి కన్తురింగని (శ్రీరంగనాథస్వామి)
కంకితము చేసినాఁడు.

ఇతని యితరకృతులు

2 ఇతఁడుజైమిని భారతమును వచన కావ్యముగను, సా
రంగధర చరిత్రమును మూడాశ్వాసముల ప్రబంధముగను, 3
రాధికాసాంత్వనము నేకాశ్వాస ప్రబంధముగను రచించి
నాఁడు.

అహల్యాసంక్రందనవిలాసము

భర్తృహరి “దాక్షిణాత్యకవయః” అని చేసిన ప్రశంస
సంస్కృత కవులకే కాక తెలుఁగుఁ గవులను జెల్లినది. రస

1. బ్ర. వేటూరి ప్రభాకర శాస్త్రిగారు ప్రకటించిన
ప్రతి, పే. ౨౮—౩౨

2. దీనిని ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తువారు ప్రకటించినారు.

3. చెన్నపురి ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తకభాండాగారమున
ప్రచుత ప్రతిగలదు.

వంశములగు దక్షిణాంధ్ర కృతులలో 'జేమకూరపాకము' స్వారస్యభరితమని పేరన్నిక గన్న పదపం బలువు గాపాకము ననుకరింపఁ బూనిరి, జేమకూర వేకటకవిచిదపఁ గొలఁచి కాలమునకే వెలసిన యీ వేకటకృష్ణప్పనాయకుఁడును, దన యహల్యాసంక్రందవిలాసమును, విజయవిలాసమును మేలు బంతిగాఁ బెట్టుకొని రచించినాఁడు. విజయవిలాస పద్యములకుఁ బ్రతిపద్యము లనఁదగిన పద్యము లిందుఁ బెక్కులు గలవు.

విజయరంగచోక్కనాథుఁడు శృంగార ప్రియుఁ డౌటచేత నేమో తదాస్థానకవు లెల్లరుఁ శృంగారప్రబంధములనే రచించిరి. కామేశ్వరికవి సత్యభామాసాంత్వ్యము, వేకటపతి తారాశకాంకవిజయము, ఈతని యీ కృతి మొదలగునవి, యిందులకుఁ దార్కాణములు.

శృంగారకథలలో నహల్యాసంక్రందముల కథ, రంభానలహూబరులకథ, తారాశకాంకులకథ, రాధామాధవులకథ సుప్రఖ్యాతములు. పరక్షియా శృంగారమగుటచే నవి మఱియు రసోద్దీప్తిగల వగుచున్నవి. రసికులగు కవుల వశమై యా కథలు మఱియు రక్తికెక్కినవి. వేకటకృష్ణప్పనాయకుఁడు శృంగారరసమును నిపుణముగా నెలకొల్పినాడు. ఘృత శర్కరలువోలె హాస్యశృంగారములుగలసి యాస్వాద్యముల గుట నీకవి గుర్తించి యీకృతిలోఁ బ్రథమాశ్వాసమున హాస్య

రసమును, దిదపశృంగారరసమును జాతుర్యముతో సంధానించి
నాడు. పారాణికములయిన ప్రాతఃకథలయొడ ధర్మశాస్త్ర
చర్చ కంతగాఁ దావుండదు. కథా ధర్మతత్త్వనివారణము
విక్కడ కావించుట నిరర్థకము. అయినను గవి యిందు నిఁద్రుఁ
డహల్యపై ననురక్తుడగుటకుఁ గల ధర్మనిహస్యమును దెలిపి
కథను గొంత కాపాడినాడు.

విజయవిలాసమునకుఁ గొంత వెనుకఁబడినను ఈగ్రంథము
శబ్దాలంకారబహుళమై ధారాశుద్ధిగలదై రసభరితమై యు
న్నది. కవికుమారుల కిది కంఠాభరణమై వెలయుఁగలదు

ప్రాచీనకవులెంతో శ్రమపడి పండితమండలికి నాహ్లా
దము గలుగుఁట్లు రచించిన ప్రాశస్త్యబంధము లెన్నో
ప్రాతఃకథాటియాకులకైఁ జివికి జీర్ణించుచున్నవి. అట్టిగానిని
జక్కఁగా నచ్చొత్తించి కవిహృదయమును గాపాడఁ బ్రయ
త్నించుచున్న మా కాండ్రభాషాభిమానులందఱై యింకను నిట్టి
రసవత్ప్రబంధములను బ్రకటింపఁ జేయుఁత యొసఁగుదురు
గాక యని యాసించుచున్నాము.

ప్రభవ శ్రేష్ఠశుద్ధపూర్ణి } గంటిసూర్యనారాయణశాస్త్రి
మా పౌఢ్యవారము } సంపాదకుడు.

శ్రీ
శృంగారాహల్యాసంక్రందనము

ప్రథమాశ్వాసము

త్రై సోబగొండు నిందుసర
సీసరసీరుహకేసర ద్యుతిక
వీసరవోక మీసరపు
నిగ్గుల జగ్గుల దుప్పటిక దటి
ద్భాసితసీలమేఘమన
భాసిలు రంగనివాసుఁ గొస్తుభో
ల్లాసు రమాధివాసు సవి
లాసమతిక నిరతిక నుతించెడక.

ఉ. రంగమహీశుకొమ్మ జిగి
రంగులబంగరుబొమ్మ సంపదల్
పొగుచు నిచ్చు గుమ్మ పతి
తొ మ్రొడఁబాయని ముద్దుగుమ్మ య

య్యంగజుఁ గన్నయమ్మ శర
 ణార్థికి వేలుపు మానికొమ్మ నె
 మ్మిం గరుణించి యిచ్చు నెల
 మిన్ గలిమిన్ బలిమిన్ దిరంబుగన్.

ఉ. బంగరుగట్టు సింగిణియుఁ
 బంకజలోచన దివ్యబాణమున్
 రంగుగఁ దాల్చి వ్రేల్చిడిఁ బు
 రంబులు ద్రుంచి జగంబుఁ బ్రోచు ప్రాక్
 జంగము క్షీరవారిధిని
 పంగము భక్తజనావనక్రియా
 చంగముఁ గీర్తిరంగ మల
 సౌందరలింగము నాశ్రయించెదన్.

చ. కరమునఁ జిల్కఁ బల్కఁ జిగి
 కమ్మలు చెక్కులఁ గుల్కఁ గన్నులన్
 వరకృప చిల్కఁ మోవిఁ జిటు
 నవ్వుల వెన్నెల దొల్కఁ ధాత్రికిన్
 వరమొసంగన్ గదంబ వన
 వాటిఁ జెలంగెడి మేటి సుందరే

శ్వరుని వధూటిఁ గొల్తుఁ గృత
బంధవిమోచనఁ బద్మలోచనన్.

ఉ. అంబ జగత్త్రియంబును ద
యం బరిపాలనచేయు సద్గుణా
లంబ సహస్రకోమల క
ళాలలితాననచంద్రబింబ హే
రంబుని గన్నయంబ సుర
రత్నసమాధరబింబ మాకు ని
త్యం బఖిలాండనాయక జ
యం బనయంబు నొసంగుఁ గావుతన్.

ఉ. ప్రాంచిత వేదనాదము స
మంచితమున్ నలుమోములన్ మరుత్
ప్రాంచిత కాంచనాచల గు
హించలతన్ రహిమించ నీరుఁబాల్
పంచు గురానివేడ్క మిగు
లన్ నడిపించు విరించి నెంచి భా
వించి నమస్కరించెద స
మీహితసాహితి నేకరించగన్.

ఉ. సారతరంగణీ కనక

సారసరాజమరాళి కైవడిన్

హరి హిరణ్యగర్భ వద

నాంతరసీమ వసించువాణి శృం

గార సరోజపాణి నవ

కంధరవేణి విలాసధోరణిన్

వారక నిచ్చ నిచ్చలు ని

వాసముచేయు మదీయజిహ్వాకన్

చ. కుడుములు చాల మెక్కి కలు

గుంబలులాయపుండేజి నెక్కి ప్రా

నుడువుల వన్నెకెక్కి మహి

నూల్కొను విఘ్నములెల్లఁ జెక్కి య

య్యుడుపతి మాళిపాదముల

కున్నత భక్తిని మ్రొక్కి భక్తులన్

విడువక ప్రోచు భవ్యమతి

విఘ్నపతిన్ సుమతిన్ భజించెదన్.

సీ. రామకథా సుధారసములు వెదచల్లు

సర్వజ్ఞ వాల్మీకి సన్నతించి

బహువేదశాఖలఁ బల్లవింపఁగఁ జేయు
 భారతకవి వ్యాసుఁ బ్రస్తుతించి
 నవరసవర్షణానంద హేతువులైన
 కాళిదాసాదుల గణనచేసి
 తెనుఁగున భారతం బొనరించి మించు న
 స్వయఁ దిక్కుమఱి నెఱ్ఱనం దలంచి
 ఇలను సకలరహస్యముల్ దెలుపఁజాలు
 భాస్కరుని సోము నెంతయుఁ బ్రస్తుతించి
 లగ్ని ఘనమార్గదర్శనులైన కవుల
 సంతతంబును మన్నానసమున నెంతు.

ఉ. పండునకేల రంభ; కడు

జారునకేల కులప్రచింత; పా
 పండునకేల సాధుజన

సంగతి; కష్ట నికృష్ట లోభియా
 చండికినేల నిర్మల య

శంబులు; వేశ్యకు నేల సిగ్గు; దు
 ప్పండితుఁడైనవానికిని

సత్కవితారసగోష్ఠియేటికి.

వ. ఇవ్విధంబున నిష్టదేవతావందనంబును సు
కవిజనానందనంబును, గుకవినిందనంబునుం
గావించి సకలకలికలుషతిమిరభాస్కరో
దయంబును, నుల్లసితసంపత్పల్లవ వాసంతికా
వాసంబును, నవరసనిగూఢగంభీరంబునుంగా
నెద్దియెనియు నొక్కమహాప్రబంధంబు
రచియింపఁ బూనియున్న యపృఢోక్కనాఁటి
ప్రభాతకాలంబున:

ఉ. కస్తురిబొట్టు నెన్నదుటఁ
గొస్తుభరత్నము పేరురంబునకొ
బ్రస్తుత శంఖచక్రములు
బాహువులకొ నతనాభిఁ దమ్మియుకొ
సిస్తుగ నొప్ప భూసతియు
శ్రీసతియుకొ దనుఁజేరి కొల్వఁగాఁ
గస్తురిరంగసామి కలఁ
గానఁబడెకొ గరుణాతిభూమియై

వ. ఇవ్విధంబునం గనుపట్టిన యద్దేవునిగాంచి
సమంచిత వినయసంభ్రమంబులు మనంబునం

బెనంగొనఁ బులకితగాత్రుండనై సాష్టాంగ
దండప్రణామం బాచరించి కరకమలపుటంబు
నిటలతటంబున ఘటియించి యానందభరితుండ
నై యుండ నన్నఁ గనుంగొని యద్దేవుండు గం
భీరమధురభాషణంబుల నిట్లనియె.

గీ. సముఖమీనాక్షిసృపగర్భ విమలజలధి
చంద్ర కేంకటకృష్ణేంద్ర, శౌర్యసాంద్ర,
మునుపు జైమిని భారత మనఁగ వచన
కావ్య మొనరించినట్టి సత్కవివి గావె.

శా. వాసిక్ రంగవిభుండు నేను, ధరణిక్
వాక్ ప్రాథిమక్ నీ వహ
ల్యాసంక్రందన మక్ బ్రబంధము రసో
ల్లాసంబుగాఁ జేయ బే
రాసం గోరి వినంగ వచ్చితిఁ బ్రియం
బౌనట్లు నాపేరిటక్
భాసిల్లం దగ సంకితంబు నొనగూ
ర్పక్ నీకు మేలొ నితక్.

వ. అనియానతిచ్చుటయు ను దోడన మేలుకాంచి
 మేలుకాంచినహృదయంబున నుదయంబునఁ
 గాల్యకరణీయంబులు నిర్వర్తించి యంత దం
 దడిమెఱయఁ బురోహిత భృత్యామాత్ర్య సా
 మాజికబంధువర్గంబులు గొలువం గూర్చుండి
 యుభయభాషాకవితా విశేషములై న శేషమువేం
 కటపతి, బుణిగెకృష్ణకపింద్రుఁడు నాకాస్తసఖులు
 గావునఁ వాఁరిబిలిపించి యీశుభస్వప్నంబు
 వినిపించుటయు వారలు సంతోషభరితాంత
 రంగులై శ్రీరంగ వల్లభుండు శ్రీభూమిసమే
 తుండై నీకుం గనుపట్టెంగావున నితోధిక
 ధనధాన్య కరితురగ భటకదంబకాది నానావి
 ధసంపదలును, బహుగ్రామభూములునుం గలు
 గు; సప్తసంతానంబులలో నతిశ్లాఘ్యుండైన
 ప్రబంధసంతానంబు నిర్మింపు మనియెం గావున
 శీఘ్రుంబె మీతండ్రికి నీవు జనియించినచందం
 బున సకలగుణాధారులైన కుమారులు నీకుం
 గలుగుదురు; స్వామిహితకార్య ఘటనాధుర్యం

డవు, బంధుజనపోషకుండవు, శ్రీరంగపతిపదార
విందమిళిందాయమానమానసుండవుం గావున
నీ కిట్టిశుభస్వప్నంబు గలిగె; భవదీయవంశావ
తారక్రమంబు వర్ణించెద మాకర్ణింపుమని యి
ట్లనిరి:

క. శరణంబులు జగముల కా
భరణంబులు వేదములకుఁ బంకజలక్షీ
కరణంబులు నారాయణ
చరణంబులు నెనఁగు శూద్రజాతికి నిరవై.

క. నాలవవర్ణం బనియెడి
పాలసముద్రంబుసందు భావుకలక్షీ
లోలుఁడు లోకావనకరు
ణాశీలుఁడు కేశవప్పనాయఁడు వెలసెన్

ఉ. ఇంద్రుఁడు భోగసంపద, ను
పేంద్రుఁడు రూపముచేత, నాహరి
శ్చంద్రుఁడు సత్యవాక్యమునఁ,
జంద్రుఁడు కాంతినిరూఢి, చాపని

స్తంద్రత రామచంద్రుడు, ల
 నిన్మతిచాతురిచేత శేషభా
 గీంద్రుడె యంచు భూమిజను
 లెన్నగఁ గేశవనాయఁ డొప్పగున్.

క. ఆకేశవనాయనికిన్

రాకేశవదాతకీర్తి రాజతపుణ్య
 శ్లోకుడు వేంకటనాయఁడు
 శ్రీకాంతున కబ్జభవునిచెలుపునఁ గలిగెన్.

ఉ. చందురు తొమ్ముమెట్టి యర

చందురుతాలుపు నట్టుగిట్టి యా
 నందిని ముక్కుగుట్టి సుర
 నాయకదంతిని జెక్కుగొట్టి య
 స్పందితలీల సీరి యొడిఁ
 బట్టి చెలంగుచుఁ గీర్తి వీనులన్
 విందొసరించు నార్యులకు
 వేంకటనాయఁడు భూపమాత్రుడే.

క. పెదగురువపనాయఁడు త

త్పదమలమూర్తికిని బుట్టి శాశ్వతకీర్తిన్

గుదురైయివిని జదురై
యెదురైన విరోధిసృపులనెల్ల జయించెన్.

క. అతనికిఁ గలిగెను బాదా
నతశాత్రవుఁ డెల్ల సెట్టినాయఁడు రేఖా
రతిపతి భాషావాచ
స్సతి భోగానుభవమున దివస్సతి యనఁగన్.

క. శంకరకైంకర్యపరుం
డంకభయంకరుఁడు గల్గె నతనికి నుర్వీ
సంకటహరసాయకుఁడగు
వేంకటనాయకుఁడు భువనవి శ్రుతయశుఁడై.

సీ. ధన్యుడై సృపలిమూర్ధన్యుడై నిర్ధూత
దైన్యుడై సృపసంఘమాన్యుఁ డగుచు
గేయుడై సుజనాభిగేయుడై దానరా
ధేయుడై విద్వద్విధేయుఁడగుచు
ధీరుడై కనకాద్రిధీరుడై కదనహం
వీరుడై సద్గుణహరుఁ డగుచు
శీలుడై హరిభక్తిశీలుడై సంగీత
లోలుడై కవిబృందపాలుఁ డగుచు

సకలబాంధవసంతోషి సత్యభాషి
స్వామిహితకారి స్వజనరక్షణవిహారి
వెలయు బహుసంపదలచేత విబుధభాగ్య
దాయకుండైన వేంకటనాయకుండు.

క. ఆనరపతి వేంకట మా
మానినిఁ బెండ్లాడి వరకుమారునిఁ బడయన్
దాసతపోధ్యానాదు ల
నూనగతిన్ బెద్దకాల మొసరించుతటిన్.

క. భూనుతు లాదంపతులకు
మీనాక్షీసుందరేశ మృదుపదపద్మ
ధ్యానాక్షయవిభవుండగు
మీనాక్షయస్థపతి గల్గె మేదురయశుండై.

సీ. మక్కువ మీఱంగఁ జొక్కనాధస్వామి
తనమహాలింగమధ్యంబు వెడలి
చంద్రరేఖాజటాశార్దూల చర్మాహి
డమరుత్రిశూలముల్ కొమరుమిగులఁ
గలలోనఁ గనుపట్టి కరుణాకటాక్షముల్
చెలంగఁ గటాక్షించి చేరఁ బిల్చి

కేలిశూలమ్ము డాకేలఁగై కొని హస్త
మస్తకసంయోగ మాచరించి
ఆయురారోగ్య పుత్రపౌత్రాభివృద్ధి
ధనకనకవస్తువాహనతతుల విమల
తత్త్వ విజ్ఞాన మొసఁగె నేధార్మికునకు
నతఁడు కేవలనృపుఁడే మిఁనాక్షివిభుఁడు.

సీ. కప్పమీతినకందిపప్పలకుప్పలు
రాజ్యంబువెలసేయు నాజ్యములును
బహుపుణ్యఫల పరిపాకముల్ శాకముల్
నిచ్చమెచ్చుల నిచ్చుపచ్చడులును
విప్పడంబుల నొప్పు నప్పడంబులరాసు
లతిరసంబులు వడ లతిరసములు
చంద్రమండలసుప్రసన్నము లన్నముల్
ప్రతిసుధారసములు పాయసములు
వెలయమృష్టాన్నసత్రముల్ వెట్టె నేతు
బాట న (నె)ల్లూరు లోపలఁ దేటతీయ
నీటిమేటితటాకంబు నిధి యొనర్చె
మేది నీశ్వరమాత్రుఁడే మిఁనవిభుఁడు.

- సీ. ఈలంపునీలంపు మేలికంబంబులు
 కులశైలజాలంబు కొమరుఁదాల్చి
 రంగారుబంగారు న్రాతఁచిత్రంబులు
 కిన్నరనరసురాకృతులు గాఁగ
 నేతులజోతుల నెఱి దీపమాలికల్
 తారకాగ్రహములదారి మీఱ
 నెఱుమట్టుకటిపట్టు నిగ్గుచందువపొందు
 ఘనఘనాఘనముల గరిమఁబూన
 నిండుమొండున బ్రహ్మాండమండలంబు
 రహి మహామంటపంబు సద్భక్తియుక్తి
 సుందరేశ్వరుసన్నిధిఁ జందమొంద
 నమరఁ గట్టించె సముఖమీనాక్షివిభుఁడు.
- క. బంగారుబొమ్మయుం బలె
 రంగారణ వన్నెవాసి రాణింపంగా
 రంగగు సలమేలమయను
 సంగన నాఘనుఁడు పెండ్లియై విలసిల్లెన్.
- చ. కులమును శీలమున్ విభుని
 కూర్చియు బాంధవపోషణంబు ని

శ్చలపతిభక్తి సత్యమును
జక్కడనంబును గల్గి యొప్పుచున్
జలధరసీలవేణి నవ
సారసపాణి మనోజ్ఞవాణి యా
మెలతలమేలుబంతి యల
మేలమయింతి చెలంగెఁ గీర్తులన్.

సీ. పంకజాతము డించి పతిడెంద మలరించి
కలుముల నెదచల్లు కమలపాణి
వృత్తభేదములేక విభుసమ్ముఖాలోక
మాన్యయై పొలుపొందుమంజువాణి
వామవర్తన డిందివరు నై క్యముజెంది
మహానీయయా సర్వమంగళాఖ్య
ఒకచాయఁ జేయక యొగి నాధుఁ బాయక
రాజద్గుణాధ్యయా రమ్యసంజ్ఞ
యనుచుఁ బొగడఁగఁదగిన తొయ్యలులమిన్న
సరసవాగ్జితనవమాధ్వ పరమసాధ్వ
ఘనయశోవల్లి యాశ్రితకల్పవల్లి
మహితగుణపేటి యలమేలనూవధూటి.

సీ. పలికెనా కపురంపుఁబలుకులరాసులు
 ఘుమఘుమవాసింది కొమరుమించుఁ
 గనువిచ్చిచూచెనా కటికల్వరేకుదొం
 తరవసంతములసంతనలు మీఱుఁ
 జిటునవ్వునవ్వెనా నెఱచందమామ వె
 న్నెలకన్న మిన్నవన్నెలు చెలంగు
 కలికినెన్నడ ముద్దుగులికెనా రాయంచ
 కొదమజొంపములసంపదలుపొదలు
 సరససంగీతసత్కళాశారదాంబ
 వినుతపాత్రినతి గుమారుఁ గనినయంబ
 సకలజనమాన్య సాధురక్షణవదాన్య
 వెలయు నలమేలమకు సాటి కలిమిబోటి

శా. ఆరామామణి మీనభూవిభుఁడు దా
 మత్యంతభక్తి సదా
 శ్రీరాజుల్లగ వేంకటాచలపతిఁ
 శ్రీకృష్ణునిం గొల్వఁగా
 వీరాగ్రేసర, నీవు గల్గితి జగ
 ద్విఖ్యాతకీర్తి ప్రభల్

మీఱఁ వేంకటకృష్ణభూపసుకృతీ,
లీలామనోజాకృతీ !

సీ. చిగురుజిరాఁరౌతుఁ జెనఁకుచక్కఁదనంబు
కదనంబు రిపులఁ బుల్లరవఁజేయుఁ
జే యుదన్వత్కర్ణశిబిదాసశీలంబు
శీలంబు ధర్మదాక్షిణ్యశాలి
శాలిధాన్యసువర్ణ సహితమ్ము భవనమ్ము
నమ్మువారికి నిధానమ్ము మాట
మాటఁజూచును ధైర్యమహిమ జాత్యాగట్టు
గట్టురాయల్లునిఁ గదుముఁగడఁక
కడకనులయందె వసియించుఁ గమలవాస
వాసన పురారిమురవైరి భక్తిదొరలు
దొరలు నీసరి యగుదురె దరహాసముఖ
సముఖవేంకటకృష్ణేంద్ర, శౌర్యసాంద్ర!

సీ. చదువఁగానేర్తువు శారదాశారదా
బ్రాసనానూపురార్భటుల ధాటిఁ
బాడఁగా నేర్తువు పండితాపండితా
కర్ణనానందసంఘటన పటిమఁ

బలుకఁగానేర్తువు భావజాభావజా
టాపగాటోపనిరర్గళోక్తిఁ
దగ వ్రాయనేర్తువు తారకాతారకా
నీకరేఖాసమానేకలిపుల
మెచ్చనేర్తువు కవితలమేల్మీఁదెలిసి
యిత్తు వేనుఁగుపాఁడిగా నెలమిఁగవుల
కన్నిగుణములు నీయందె సమరె నార!
రిపుజయాధార వేంకటకృష్ణధీర!

ఉ. ఎంతయొయూర మెంతసాగ
సెంతపరాక్రమ మెంతరాజసం
బెంతవిలాస మెంతనయ
మెంతవదాన్యత యెంతవీమేల్
సంతతశౌర్యధాటి విల
సద్గుణపేటి కిరీటి వన్నిటన్
కంతుజయంతరూప కవి
కల్పక వేంకటకృష్ణభూవరా!

సీ. వింటివా నీవంటివింటివాని ధరిత్రీఁ
గంటి నే నల్లముక్కంటి నొకని

సారిగా నీ వొక్కసారి గాటపువీధి
 దూరుచోఁ బొదలలోఁ దూరు రిపుడు
 వింతపూటంగ నీ వింత మీటినఁ దేజి
 మంతుకృద్వైరిసామంతు నణఁచు
 వేదండమెక్కి నీ వేదండ వచ్చినా
 వే దిక్కుసాచ్చు దా వేది పరుడు
 ఉన్నతోన్నతి నెన్నచో మిన్నపినె
 నిన్ను సన్నుతినేయును బన్నగపతి
 విమలచారిత్ర, మీసభూవిభునిపుత్ర
 సముఖవేంకటకృష్ణేంద్ర, శౌర్యసాంద్ర !
 సీ. ధైర్యమా శౌర్యమా దాక్షిణ్యమా పుణ్య
 మా నయమా జయమా స్రతాప
 మా శుభరూపమా మహితవిజ్ఞానమా
 దానమా భోగమా శ్రీనిరూఢ
 యోగమా యాశ్రితవ్యూహసంరక్షణ
 రాజద్విలాసమా రమ్యమంద
 హాసమా మహితసౌహార్దస్వభావమా
 భావమా భూరిప్రభావమాన్య,

నీకె తగునంచుఁ బాండ్యభూనేత విజయ
రంగచోక్కేంద్రుఁ డత్యంతరంగసబహు
మానసామాజికత్వ మిం పూన నొసఁగె
సముఖవేంకటకృష్ణేంద్ర, శౌర్యసాంద్ర!

మ. నలనాసత్యవసంతులం గెలుచుసౌం
దర్యంబు ధైర్యంబు దో
ర్బలముఁ స్వామిహితానువృత్తి దయయుఁ
ప్రౌఢత్వముఁ విద్యయుఁ
నెలయఁ బాల్యమునందె నీవు మధురో
ర్వీనాథు మెప్పించవా
భళిరా, వేంకటకృష్ణభూవరమణీ,
భాషాఫణిగ్రామణీ!

క. అందముగ నహల్యాసం
క్రందనముఁ రచనసేయఁగా నేరుతునౌ
: పొందుగ మధురిమ జగదా
నందము ఘటియింపు మనుచు నను నిట్లనఁగఁ
వ. నేనును బ్రమోదభరితమానసుండనై.

షష్ఠ్యంతములు:

క. హరికి నవనవనీతా
హరికి సకలగుణరత్న హరికి మురసం

హరికి మందరధారికి

క్షౌరమణీమణిమనోసుసారికి హరికి

క. హరికమయచేలునకు

ఘోటకచటులప్రచార గుణశీలునకు

పాటితరిపుజాలునకు

నాటితనానాప్రపంచనటజాలునకు.

క. చూడీకుడుత్త నాచ్చా

ర్చుడాసంబంధగంధి సుమసరధృతికి

క్రీడావల్లవపతికి

నీడజకులసార్వభౌమసిర్భరగతికి.

క. అభిసరణరమిత నిచుళా

ప్రభుకన్యామణికిఁ గైటభద్విపస్మణికి

నభసదురస్థులశుభకౌ

స్తుభవాసరమణికి దమితదుర్దమఘణికి.

క. శస్త్రునకు రక్షణకృత

హస్తనకు! వాసవునకు నాత్మీయతనూ

విస్తారితభవనునకు

కస్తూరీరంగపతికి గరుణాకృతికి.

వ. అంకితంబుగా నాయొసర్పంబూనిన యహల్యా
సంక్రందనంబను మహాప్రబంధంబునకుఁ గథా
క్రమంబెట్టిదనినః

శా. శ్రీరంజిల్ల నహల్య మూనినతియై
వృత్రార్తిపై మోహ మే
దాఁది గూరిచెఁ దానఁ గల్గిన దురం
తంబైన శాపంబునున్
శ్రీరామాంఘ్రిరజంబు లెవ్విధము దీ
ర్చెన్ బల్కు మంచీసమా
చారంబున్ జనమేజయుం డడుగ నై
శంపాయనుండిట్లున్.

మ. పదియార్వన్నియ రెక్కపక్కినొకరా
బాబావజీరుండు సాం
ద్రదయాంగీకృతయావరాజ్యభరతన్
రక్షింప లోకత్రయీ
విదితులై యమరావతీపురము శో
భిల్లున్ వియద్వాహినీ

మృదువాతూల విసేత దివ్యయువతీ

క్రీడా పరిశ్రాంతియై.

౧. సురమణి ముద్దుమోవి సుధ

చొక్కపునవ్వు బలారివాహముల్

కుసులు, సురద్రు గుచ్ఛములు

గుబ్బలు, వేలుపువాఁక యచ్చపుఁ

మొలుగు మణుంగునై, చికిలి

మించఁగఁ దత్పురలక్ష్మి కాంతివి

స్ఫురణభవిష్టు విష్ణుపద

భూషణమై చెలువొందు నిచ్చలుక.

౨. మండలీభూతశక్రకోదండ మనఁగ

దైత్య చక్రాంగకంపనోద్దండ మగుచు

రమ్యఘృణిజాత నూత్నచిరత్నరత్న

ఝాటమై దీటుమీఱు నవ్పీటికోట.

౩. రాణఁ జె లంగునప్పరవ

రంబున నుండు జనుల్ నిజాశ్రిత

త్రాణధురాధురంధరులు

దానయశఃపరిశోభితాత్మకుల్

ప్రాణిదయాళు తాట యొక

బాధమె యచ్చట నుండునట్టి పా
షాణము వృక్షముల్ పసులు

నైత మభీష్టము లిచ్చుచుండఁగఁ.

సీ. అచ్చటికలభంబు లజుపీఠకమలంబుఁ

జేనంటి నైషాదశిక్ష నుడుగు

నచ్చటి తురగంబు లభ్రకేశునిమాళిఁ

గుప్పించి సాదులు ద్రిప్ప మరలు

నచ్చటి యరదంబు లవిష్ణురథమును

దలమీఱి సారథుల్ నిలుప నిలుచు

నచటిభటు లజాండ మవియువ్రేయఁదలంచి

యది నీరు బుగ్గయం తనుచునెంతు

రచటి పాత్రలు నృత్యవిద్యానిరూఢిఁ

బూని శారద వెలవెల వోవ నాడి

యాదిగురువని మ్రొక్కుదు రమరపూరముఁ

గోరి పర్ణింపఁబూన నెవ్వారిఁరము?

చ. వసువులకెల్ల సంతతని

వాసము విశ్వవిభూతి కాశ్రయం

బెసఁగు ననంతరత్నముల

కిమ్ము మహాసుమనఃప్రకాండ సం
వసతి మరుద్గణాంచిత

వల్లుసుధర్మము సౌమ్యజీవహ
ర్ష సదనమై చెలంగు నమ

రావతి నెన్నఁదరంబె యేరికి?

మ. వరబృందారక గర్భయా పురరమా

వామాక్షికిఁ బ్రహ్మ భీ

కరదైత్యగ్రహశాంతికై నలిలచ

క్రవ్యాజ వర్ణాంశం

ఖరథాంగాంకిత శుద్ధరూప్యమయ ర

క్షాపటికఁ గట్టెనా

హరిపాదాంబుజసంగ గంగయె యగ

డైయొప్పు నవ్వీటికిఁ.

సీ. కలిగించు నొకకొమ్మ కలమాన్నపరమాన్న

బహుపూపఘృతసూపపానకములఁ

కల్పించు నొక కొమ్మ ఘనసారహిమనీర

పాటీరకాశ్మీరపంకములను

దొరకించు నొకదళం బురుహేమమణిదామ
 శాటికాపేటికా సముదయముల
 నిచ్చునొక్కొక సుమం బెలమించుతుల మించు
 ప్రాయంపు గరువంపుఁ బద్మముఖుల
 నీగతి సమస్తవస్తువు లీఁగఁ దివురు
 వేల్పుమానలుఁ దీవలు వేనవేలు
 దనర విలసిల్లుఁ దత్పురోద్యానమగుచు
 నందనంబు జగత్ప్రియానందనంబు.

క. శ్రీ లుదయింప దిక్పతులు
 చేతులు మోడ్చి భజింపఁ దమ్ముడై
 శ్రీలలనామనోహరుఁ డ
 శేషభరంబును నిర్వహింపఁ బా
 తాళమువట్టి శాత్రవులు
 తద్దఁ గృశింప నిలింపపట్ట ణం
 బేలును భోగసాంద్రుఁడు సు
 రేంద్రుఁడు భూరి మహూదినేంద్రుడై.

సీ. వృతగర్వస్ఫూర్తి విడళించినయినుండు
 పాక సామజమదోత్పాటనహరి

పరమహేభృత్తుల భంజించు జిష్టుండు
 తటియైన శరవృష్టిగురియు ఘనుఁడు
 మఘశతయాజియకా మహితనుధర్ముండు
 భువనైకభారంబుఁ బూనువృషుండు
 కరమున శతకోటి గలస్వస్థజీవనుఁ
 డమరభోగినులతో నలరుభోగి
 శచికుచంబుల మకరికాసముదయంబు
 వ్రాము లేఖర్షభుం డనవద్యహృద్య
 మాఘ్యవిచికిలరుచిరసమాఖ్యగాంచు
 దేవతాసార్వభౌముండు తేజరిల్లు.

చ. అతఁ డొకనాఁడు కుందనపు
 టందపుమప్పటి వల్లెవాటుతో
 సతతముఁ దాపులీను హరి
 చందనపుఁ జిగి మేనిపూతతో
 సతుల కిరీటహారకట
 కాంగద ముఖ్య విభూషణాభితో
 రతిపతిమీటుసాయగము
 రాజసముఁ దళుకొత్తు శీవితోఁ.

చ. చిలుకలకొల్కియొక్కరుతు

చేరి పరాకు పరా కటంచనన్

జలరుహపాణి యోర్తు సర

సన్ కయిదండ యొసంగ ముంగలన్

హళహళి నొక్కగంధగజ

యాన బరాబరి చేయ వాలునుం

బలక కలాంచి కుంచె యడ

పం బొకకొండఱుఁ బూనికొల్వగన్.

సీ. వేవన్నె బంగారు వింతగోడలచాయ.

పగలింటి యెండలభ్రమలెసంగ

ఇంద్రసీల స్తంభసాంద్రరోచిచ్ఛటల్

బహుళాంధకారవిభ్రాంతి నీయఁ

బద్మరాగాంకురప్రాంశు వితర్దికల్

జ్వలదగ్నిమండల జ్ఞప్తి నింప

నిర్మలవజ్రమణీకుటిమంబులు

స్వచ్ఛాంబుపూరసంశయము నింప

సుద్యదితరేతర ప్రతియోగవస్తు

సంగతులు శక్రకార్ముకశక్తియొక్క

యనఁదగిన కాంచనాంచితయవనికావి

తాన పరికర్మయైన సుధర్మయందు.

చ. కరమునఁ గంకణాలు విడి

గాజులు గల్లనఁ బల్లవాధరల్

వర. సగ నిల్చి చామరలు

నైవ మహిమాన్నతభద్రపీఠపై

సురగరుడాహిచారణ వ

సుప్రముఖుల్ శుచి ధర్మ దైత్యరా

జ్వరుణ సమీర యక్ష పుర

నైరులు సూరెలఁ జేరి కొల్యంగన్.

క. కొలువున్నతటిఁ బరాశర

కలశోద్భవ కణ్వ కండు కవి గాధేయా

దులు వచ్చి యతనిచే మ్రొ

క్కులుగొని కనకాసనములఁ గూర్చుండిరటన్.

గీ. నలపురూరపు లాదిగాఁ గలుగు చక్ర

వర్తులు పదాఱుగురు రాజవర్యు లనిత

కీర్తిధుర్యులు నైభవస్ఫూర్తిమెఱయ

నన్నగాహితుసభను గూర్చున్నతఱిని.

సీ. అతిరాత్రయాజుల యదిదికుండలములు
 మెట్టె మించులుగాఁగ నెట్టిపటిచి
 సత్రయాజుల వెల్ల జన్నిదంబులు దీసి
 సన్నగజ్జెలు గూర్చ సంఘటించి
 ఉక్థయాజుల కనకోత్తరీయంబుల
 మేలుముసుంగుగాఁ గీలుకొల్పి
 అలవాజపేయయాజుల యాతవత్రంబు
 లెండకుమఱుగుగా నేర్పరించి
 తలిరువిలుకాని బిరుదుపతాక లనఁగ
 నోరపైఱులు జీర నొయ్యారమెనఁగ
 వత్తు రింద్రుని కొలువుకు వారకాంత
 లచ్చెరువునొంది సురలెల్ల మెచ్చి పొగడ.
 మ. గొనబుంజందురుకావిపాడలపైఁ
 గ్రొమ్మించురాయంచడాల్
 మినుకుంజీరలకుచ్చెలల్ గులుకఁగా
 మిన్నేటిపొందమ్ము ల
 ల్లన వక్త్రాంబుజపాళికై మఱుగుగా
 హత్తించుచు గఠతుమో

హనదివ్యాత్రములోయనక వెడలి రొ
య్యారంబుతో నచ్చరల్.

ఉ. చిన్నిమిటారులో చికిలి

చేసిన మారునిదిక్కటారులో

వెన్నెలగుమ్మలో మెఱుగు

పెట్టిన కెంపుకడానిబొమ్మలో

పొన్నలబంతులో మగుడఁ

బోవనిమిన్న మెఱుగుకాంతులో

యెన్నఁగనంచు నభ్రచరు

లిచ్చులమెచ్చఁగ వచ్చిరచ్చరల్.

సీ. అశ్రాంతనవయావనారంభ యారంభ

శృంగారరసరేఖ చిత్రరేఖ

రతిరహస్యజ్ఞానరాశియా నూర్వశి

అంగజాతాస్మికి నరణి హరిణి

పాటలాధరజితపానక మేనక

హాటక సమరోచి యాఘృతాచి

తరుణులందెల్ల నుత్తమ యాతిలోత్తమ

మణితమంజులభాష మంజుఘోష

రామణీయకవిభ్రమరామ హేమ
సరసనుతగీత నృత్యప్రచార తార
మఱియుఁ దక్కిన వేలుపుమచ్చెకంటు
లెలమి నరుదెంచి రపుడు దేవేంద్రునభకు.

క. అంజలులు సేసి వేలుపు
లంజెలు నిలిచిరి బలాసురధ్వంసికడన్
రంజనఁ బూజించి రహిన్
గంజాస్తుఁడు నిలిపినట్టికై దుర్రు లనఁగన్,

ఉ. వారిజపత్రలోచనల
వాసవుడల్లనఁదేరఁ జూచి శృం
గారపు వింతలేనగవు
కన్దోనలన్ దభుకొత్తఁ గొల్పులో
వారల నెల్లఁగాంచి “యిటు
వచ్చిన యచ్చర గచ్చరాండ్రలో
నేరుచిరాంగి చక్కనిది
యెవ్వతె విద్యలమేటి” నావుడున్.

క. దేవేంద్రుఁ జూచి వరుణుఁడు
“దేవా! దేవరకుఁ దెలియదే సకలంబున్

నీవడిగినచో నుత్తర
 మీవలె నటుగానఁ బలుకు దేఁ దోచినటుల్
 ఉ. ఆటదియన్న నూర్వశి య
 ధార్థము పల్కుదు నింతెకాని మో
 మోటమి నాకు సైఁపదు బు
 ధోత్తమ! పాటల నాటలందు స
 య్యాటల మేటిచక్కఁడన
 మా గొనమా యలబొటికే తగు
 పాటలగంధులెల్ల నల
 భామిని గోటికి సాటివత్తురే.”
 చం. అనవుడు మిత్రుఁ “ఛానవు, జ
 లాధిపువాక్యము నిక్క మూర్వశీ.
 ఘనకచ రూపసంపద జ
 గన్నత మెంతని సన్నతంప నా
 ఘననయదేశ్య రక్తిపరి
 కల్పన యేరితరం? బదేమి యీ
 మునివరు లిష్టరూరవుడు
 మున్నగు రాజులు ము న్నెఱుంగరే?”

క. అనినఁ బురూరవుఁ డచ్చటి
జననాథుల మొగముఁజూచి “సర్వజ్ఞనిధుల్
ఘను లీమితావరుఁడు
కని చలికిరి నిజ మిదే యఖండిత” మనినఁ.

శా. ఆకంధీశ్వరుమాటకుఁ నగుచు య
క్షాధీశపుత్రిం డనుఁ
“మీ కీయూర్వశిమీఁది యాస దురుసై
మి మ్మిట్లు లాడించెనో
కాకున్న గుణగుంభరంభను వినా
గా నోర్తు నగ్గింతురా
నాకాధీశుఁడు తక్కువా రెఱుంగరా
“నారీషురంభాయనఁ”

ఉ. ఏచినప్రేమ యక్షసుతుఁ
డీగతిఁ బట్కినఁ గండుమాని దా
సైచక “యిందుసన్నిధి న
సత్యము లేలర, ప్రేమదోరి, ప్ర
మోచకు నూరుకాండజిత
మోచకు లేశము సాటి వత్తురే

భేచరసిద్ధసాధ్యఫణి

కింపురుషామర చంపకాంగులు?

ఉ. పున్నమచందురుం గెలుచు

ముద్దు మొగంబును దేటమాటలు

సన్ననికొను మేనుజిగి

చందముఁ దీయనిమోవియందము

కన్నులతీరు నీలముల

కప్పును మించినకొప్పుసారు నా

యన్నులమిన్న కే తగు న

టన్నది విన్నది లేచె యెప్పుడు.

క. నాగంబుల నాగంబుల

నాగంబులఁ గెల్పు కరులు నాభియు నడలు

భోగంబుల భోగంబుల

భోగంబులఁ దరుణియూరు బొమ చను లేలు.

క. చేరలకు మీఱుకన్నులు

బాఁలెఁడుకీల్జడయు తొమ్ము పట్టపుకుచముల్

బేరజముల నారజముల

నీరజములు లెనయె దాని నీటుకు" ననిన.

చ. బలిమిని గండుమాని నొక

ప్రక్కకుఁ ద్రోచి విభాండకుం డనున్

“నెలఁతలమేలుబంతి హరి

గోహరిణాక్షియె యాలతాగి దాఁ

గిలకిలనవ్వుచున్ దివిరి

కిన్నరమీటుచు వచ్చుముచ్చటల్

కులుకులు పాపురాపలుకు

లున్ బెళుకుల్ మఱి కోటిసేయవే?

చ. పెదవిని వింతకావి నును

పెక్కినకీల్జడతీవి కల్వలన్

జెదరఁగఁజేయు కన్నులును

సిస్తగు జక్కవ నేలుచన్నులున్

మదకరినేలు నెన్నడలు

మల్చినరీతిని నొప్పు నున్దొడల్

ముదముగఁ జూచినంత నల

జోటికి బోటులు సాటి లేరెటన్.”

క. వార లిటుపల్కుపల్కులు

సైరింపక కాశికుండు జడముడివీడన్

దూరంబున జపమాలికఁ

బారంగా నైచి యమరపతి కభిముఖుడై.

ఉ. “ఆనికచేసి పల్కెదహ

హః, కనుమాలపుఁ బంజలంజెలఁ

గానకళావిశారద మొ

గానఁ గళానిధిఁబోలుచాన యా

మేనక యుండు దానిజగి

మే నకలంక సువర్ణ కాంతికిఁ

దానక; మింతి విభ్రమవి

తానక మచ్చెరువిచ్చు నిచ్చకుఁ.

ఉ. కన్నులు చేరలఁ గొలువఁ

గాఁదగుఁ గౌ నరపేద చన్నులా

కిన్నరకాయలంగెలుచుఁ

గీల్జబారకు మీఱు మోము క

ప్పన్నమచందమామ యొక

పోలిక వాలికతూపు చూపు నా

కన్నులయాన, దాని కెన

గాన జగాన మొగానఁ బల్కెదఁ.

క. భూమియు నాకాశంబును
గామినికటిరుచికిఁ గొనుకాంతికి సాక్షుల్
పామును బట్టెద నే నా
భామిని నూఁగారు కెందుఁ బ్రతిలేదనుచున్.

చ. వదలనినిష్ఠ మీఱఁగఁ ద
పంబున వర్తిలు మేము సైతమున్
మదిమదిదానితోఁ దగిలి
మానము మానయు నేటిపాలుగా
నదెయిదె జేపుమా పనుచు
హాసముల్ పది యుంటి మన్నచో
మదవతి రూపరేఖలను
మాటికి మాటికి నెన్ననేటికిన్?”

చ. అనుటయు మాండకర్ణిముని
“యంద టటుండఁగనిండు మెండుగా
జననుత కామజన్య సహ
జన్య సరోచి ఘృతాచి యున్నత
స్తనకటిభార తార వని
తాజనతానుతనామ హేమ ర

త్యనుపమలాలసాలస మ

దాలస యిష్వరి పంచరత్నముల్.”

క. నావిని పరాశరుండను

“సేవేలుపుఁ జేతులు చిలువయింతులు మర్త్య

ప్రీతితతి దాశకన్యక

లావణ్యముఁ బోలలేరు లక్ష్మణశంబుఁ.

ఉ. మాటలు వేయు నేమిటికి

మన్మథమోహనవిద్యయైన యా

సాటలగంధియూరు లల

బంగరుబొమ్మ నెడందకన్న లా

గాటపుగబ్బిగుబ్బెతచొ

కాటపు నెన్నదు రెన్నిచూచుచో

నేటికి రంభ యాహరిణి

యేటికి నాశశిరేఖ యేటికిఁ?

శా. ఫాలక్షోణి చెమర్పు గొనుబెళుకఁ

బాలిండ్లు వొంగార దో

రూపలంబుల్ దళుకొత్త నూరురుచి సొ

పుల్గుల్కు నేత్రప్రభల్

మీలందోలఁగ నేటవాలువగ న
 మ్మీనాక్షియామేటిలో
 నేలేలోయని పాడు చోడఁగడపే
 యింపొక్కటే చాలదే?”

సీ. “అంజనాసతిఁ బోలుకుంజరగామిని
 కలుగునే యనె మరుద్గణవిభుండు
 తప్పమాట లివేల దారుకావనినుండు
 నతివలే యతివ” లంచనె హరుండు
 “చాలించవయ్య, సృంజయునికూతురి కెన
 గారు పోపా”మ్మనె నారదుండు
 “శరవణంబునను గొందఱుకాంత లున్నారు
 వారు మీసర”మని వహ్నిపలికె.
 మఱియు సభలోని మునులును సురలు నృపులు
 దారుచూచిన చెలుల వేర్వేఱఁ బొగడి
 “రంతరం తాయెఁ గదమహారాజసభ”న
 టంచుఁ గంచుకి వారల సమరఁబట్టె.

క. అత్తఱి బురూరపుండను
 “మెత్తురె యొకసాటిదాని మిత్రావరుణుల్

పుత్తడిబొమ్మకు గుమ్మకుఁ
జిత్తజుచార్వసికి నూర్వసికి సరిగలరే?”

క. ఆరాజరాజనందనుఁ

డారాజంజూచి “కొంటె లనుకొంటెనే
నారీమణిరంభారం

భోరుకు నూర్ రోసినట్టి యూర్వశి సరియే?

క. అనుటయుఁ జందురు మనుమఁడు

కనుదమ్ములు జేవుటింపఁ గరకరిమీఱన్

ధనరాజకుమారకునిన్ తోన్.

గనుఁగొని యిట్లనుచుఁబలికెఁ గాంతాశము

క. “ఉండ్రా, యక్షాధమ, నీ

తండ్రిం గని తాళుకొంటిఁ దగఁ గాకున్నన్

తీండ్రంబగు కత్తిని నీన్

జీండ్రపు నాలుకదళంబు ఛేదింతుఁ జుమి!”

చ. అనినఁ గుబేరనందనుఁ “డ

హా”యని బెట్టుగఁగేకవైచి క్రొ

మ్మినమిన లీనుకప్పజగి

మీసముపైఁ జెయివైచి “యోరి ఫీ

చెనటి, గరాస, యీసభను
 జెప్పినటుల్ మఱి నీవు చేయకుం
 డిన విడ రాచకోచ, ధగి
 డీ, యని దిగ్గనలేచి వీరతో.
 మ. రమణీరత్నము రంభఁ చూడ బురుసా
 రంగు జెటంగు నెఱా
 కొమరుం దుప్పటి కాసెగా బిగిచి జ
 గ్గుల్ మీఱు గ్రొంబైరుమాల్
 జముదాడింబరుజంది యేది మఱి రా
 జా, లెమ్ము వా ల్లో"మ్మన
 బొమలల్కు ముడివెట్టి వీరరసవి
 స్ఫూర్తి విజృంభించుచు
 క. రూకలకోమటికొడుకా,
 పోకలఁ బోయెదవదేర, పోరా పోరా,
 నీకు మత్తేకొరడా
 చేకొని కొట్టింతుఁ గొంటె చెనటి గరాసా !
 క. మొగమున మీసము గలిగిన
 మగవాఁడై తే కడిందిమగఁటిమి మీఱన్

తెగఁబడిపోట్లాడవలె
 బిగువేమిర, రాచములుచ, విడుతు నె నిన్నున్.
 ఉ. “పందగులామ, నీవు నొక
 బంటవె? గెంటనిక్కితోడఁ బా
 రందరి చిక్కటారిని గొ
 లారిక మంపిననాఁటి కెచ్చటన్
 పొందుగ బాగియుంటివిర,
 పోర, ధనంబులు గూడఁబెట్టు వాఁ
 డెందును సంగరంబునకు
 నేర్పడి ప్రాణము దెంపుచేయునే?
 ఉ. బంటుతనంబు లాడుకొని
 పారకు; రావణుచేతి పెట్టునన్
 కంటికి నీరు గ్రమ్మఁ గల
 కంబడిపారెను నీదుతండ్రి నీ
 యింటను లేదు పౌరుష మొ
 కింతయు; బీరములేల చేతిక
 త్తంటకు కోడెకాడ! చురు
 కంటఁగ వెంటనె చెంపఁగొట్టెదన్.”

చ. అని మొలవంక డుస్సి సమ

రార్భటిఁ జావడిక్రిందికిఁ గుభా
లన దుముకఁ ధనేశసుతుఁ

డట్లనె చేయ జయంతుఁ డిద్దఱఁ
బనివడి రెండు బాహువులఁ

బాయఁగఁ ద్రోయుచు మీర లిర్వరుఁ
దనుజులమీఁద మార్కొని ప్ర

తాపముఁ జూపుఁడటంచు నిల్పఁగాఁ.

క. “నీకేమి యాతఁ డాతఁడుఁ

బైకొని మార్కొనిన నిన్నుఁ బ్రార్థించిరటో
యీ, కొట్లాటలు దీర్పగ

నాకాధిపతనయ” యనుచు నారదుఁడనియెఁ.

సీ. అపుడు విభాండకుం డాగ్రహంబున లేచి

బలిమిచేఁ దనకమండలువుఁ గొట్టి
చెయిమించి మాండకర్ణియుఁ జేతిదండంబు

పెళపెళాలనఁ ద్రొక్కి విఠిచివైచి
పొటుకునఁ బర్వతజటిలుండు జడచుట్ట

విదళించి యటత్రెంచి విసరివైచె.

కండుమహాముని కడుగోపగించుక
 పడుపాటుగాఁ గక్షపాలచించి
 కండ్లుఎఱచేసి పటపటఁ బండ్లుకొఱికి
 గోచు లెగఁగట్టి జందెముల్ కుఱుచబట్టి
 అట్టహాసంబు లొనరించి యాడుఁగఱచి
 మునులు గుంపులుగూడుక మొనసిరంత.

సీ. 'తారతమ్య మెఱుంగలే రింద'అని లేచె

గాధేయుఁ డంత లోకములు బెదర
 నీవేమి తెలిసి వర్ణించితో మేనక'

నని యాతని విభాండుఁ డదిమెఁగేల
 హరిణితోఁ దిరిగిన యడవిమెక్కుబవీ'

వని కండు వతనిమే నప్పళించె
 'గండువుకేకాని కాదు ప్రహ్లాచ'యం
 చతనివెక్ దట్టై మహర్షి యొక్కఁ
 డదియె పెదపెదమాటలై యలుకవొడమి
 జడలు వీడఁగ నల్కలాచ్చాదనములు
 జార దండకమండలుల్ సాఱనైచె
 గజిబిజిగఁ బోరుచుండ నాఖండలుండు.

ఉ. “అచ్చరమచ్చైకంటులకు
 నై కడుహెచ్చినమచ్చరంబుతో
 విచ్చలుగాను మెచ్చగువి
 వేకము లెల్లను వెచ్చపెట్టి వీ
 రిచ్చట దొమ్మిగూడి కల
 హించినఁ దేరుగ డేలపుట్టు నీ
 రచ్చ లణంచఁగా వలయు
 రా” యని యింద్రుఁడు చేయమన్నచున్.

ఉ. గాధిజుఁ జేరి వేడుకొని,
 కండుమహామునికిం బ్రయోక్తులన్
 బోధనచేసి, శక్తిసుతు
 పొంతకుఁ బోయి, విభాండకున్ “వృధా
 గాధ య”టంచుఁ బల్కి భయ
 కారి మునీంద్రుని వాదణంచి స
 క్రోధుల మిత్రు నప్పతిఁ బు
 రూరపు యక్షజుఁ దాళఁ బట్టుచున్.

క. “ఏకాంత ఎవరి కితవో
 యాకాంతను వారు పొగడు టదియుక్తం బే

- మీకేల వాడు మీలో
 “లోకోభిన్నుఁచి” య నెడు శ్లోకమువినరే.
- చ. అనుటయు నొక్కతాపసుఁ “డ
 హా! పదివేలయినా తిలోత్తమే
 వనిత” యనంగ, వేతొకఁడు
 “వామ” ననంగ, నొకండు “చిత్రరే
 ఖి”న మఱికొందఁ టందుఁ “బద
 హాటక మాలిని భీమ పుండరీ”
 కన, వెసఁ బుట్టెఁబెట్టు కల
 హంబులు నారదుఁ డుబ్బియార్వఁగన్.
- క. “రాజానుమతో ధర్మో”
 నాజను లనుకొండ్రుగాన నన్యప్రతిభన్
 మాజగడముఁ దీర్పఁగను బి
 డాజా, సీవె”యని మానులందఱువేడన్.
- క. “నలువగల సృజించిన య
 న్నలువ గలఁడు నిర్ణయింప నలినాక్షుల మి
 న్నవగ లటపోవుద”మని
 నలువగలన్ తీవిమెఱయ నగరిపుఁ డంతన్.

చ. ఉటుముల బండికండ్లరొద

యొప్పుగువాల్మెటువుం బతాకలుక

చిటుమెటువుం ధ్వజంబులును

జేరుబలాకలబారు చామరల్

శరమణిచాపముశ్రీల్ వెలయ

సారగు నభరథంబు నెక్కి భా

సురసురదుందుభుల్ మొటయ

సూరెల సూరులు సన్నుతింపఁగన్.

సీ. గంధర్వు లొకవంక గాంధారపంచమ

బంధురగాంధర్వపటిమఁ జూపఁ

జారణు లొకక్రేవ ధోరణుల్ మీఱఁగై

వారముల్ సారెకుసారె జేయ

నచ్చర లొకచాయ హెచ్చుకోపుల మెచ్చు

లచ్చెర్వుగాఁగ నాట్యములు సలుప

సంయము లొకయిక్క సామ జయస్తోమ

నామాభిరామమంత్రములు బొగడఁ

ద్రిభువనై కాధిపత్యంబుఁ దెలుపఁజాలు

గొప్పముత్తెంపు జంపులగొడుగునీడఁ

దరుణు లిరుగడఁ దెల్లచామరలు వీవ
వెడలె జేజేలయెకిమీఁడు వేల్పువీడు.

క. కనవులు మేసియు నని మొన
ననువులఁ బాసియు విరోధు లలయంగ యశో
వసువులగు వసువు లుజ్జ్వల
వసువులొలయ వెడలిరవుడు వాసవుమ్రోలక.

మ. కుడిగోరొత్తులగుబ్బచన్నగని సి
గ్గుల్గుల్కు డాకంటితో
నెడదా కీబ్బడపాటుఁజూచి పులకల్
హెచ్చంగ మువ్వన్నెప
చ్చడమొప్పక నెలవంకతోఁ గనకభా
స్వన్నాగభూషాళితో
మృదు లేతెంచిరి వేడ్కఁ బద్మభవునిక
వీక్షింప జంభారితోక.

గీ. తరణికిరణంబు లచ్చరమెఱుఁగుఁబొండ్ల
మెఱుఁగుసాముల కొకపింత మెఱుఁగువెట్ట
బారసూరులు సలిపిరి బారు సూరు
లాగమంబుల నుతియింప నాగమంబు.

చ. అల వినువాక కుండనపు

టందపుఁదామరతావిఁ గుల్కుచున్

సాలయు మరుత్కుమారకులు

సొంపుమెయిన్ వెనునెంట నంటఁగా

నలకలు వీడఁ గొను లసి

యాడ సురాంగన లేగుఁజెంచి రు

త్పలశరుఁ డూర్ధ్వలోకముల

పై నిగుడించిన యమ్ములో యనన్.

క. నగరిపుఁ డివ్విధమునఁ జని

నగరీతివిశాలసాలనయనోత్పనదన్

ప్రగుణిత నవరత్న ధగ

ధగితన్ వాగ్దాని రాజధానిం గనియెన్.

సీ. ఏప్రోలు వాణీవరేధితాశోకంబు

శోకంబు మోదంబు సుడియ దెందు

ఏపురి రవికోటిఘృణి యుతాభోగంబు

భోగంబు మోక్షంబు పొసఁగునెందు

ఏపురం బంబరశ్రీపరమాకల్ప

మాకల్పము వసెంతు రాద్యులెందు

ఏపూర్వతల్లి యహీనతరానంద
రానందదఘకర్మరతుల కెందు
సంతతవసంత సరసరసాలసాల
ఫలరసాలలోలకీరాది పత్తిజాల
గదితఋగ్యజుషంబు నిష్కల్మషంబు
నగుచు నవ్వీడు జోడులే కలరు నెపుడు.

చ. వరజగదండభిత్తికడ

వన్నియకోట బహిస్స్థితాంబుపుల్
పరిఘుల తఱిపరప్రకృతిఁ
బాదమహావనదుర్గమై తగ్గ
కరమరుదారు నేపురము
కామరుషాపరుసారికోటులన్
దరియఁగనీయ దన్నలువ
నాల్గుమొగలఁ బరామృశింపఁగన్.

శా. ఆలోకంబునఁ గోటిసూర్యనిభది

వ్యాస్తానమధ్యంబునన్
శ్రీలింపొందు చిరత్నరత్నవిలస
త్సింహాసనాగ్రంబునన్

SRI JAGADGURU VISHVARADH
INANA SIMHASANA NAMAMAND
LIBRARY

బాలాదిత్యమహత్సహస్రదశయుక్
 పద్మోజ్జ్వలత్కర్ణిక
 హేలాస్పష్ట జగత్త్రియుండు కొలువుం
 డె.క ధాత చేతోధృతిక.

సీ. క్షణకళాఘటికాదికాలంబు సాకార
 మై గడియార మందంద పల్క
 గ్రహతారకారాశిగణము లల్లనఁ జేరి
 పంచాంగదినశుద్ధిఁ బల్కరించ
 సకలదిగ్దేవతల్ సభికుల నెల్లను
 జోటులెఱింగి కూర్చుండ సనుప
 పంచభూతంబులు ప్రణమిల్లి యెసృష్టి
 నేమించునో యని మోముఁ జూడ
 వేదములు వందిజనములై వినుతినేయ
 శాస్త్రములు వేత్రపాణులై సంచరింపఁ
 జెలఁగి కొలువున్న త్రైలోక్యస్పృష్టికర్త
 నగరివాకిట నిజవాహనంబు డిగ్గి.

క. ప్రతిహారి తోడరా న
 ప్రతిహారివిభూతి మెఱయ నమరేంద్రుఁడు దా

శతధృతిసన్నిధికిం జని
నతిచేసి సమున్నతాసనంబున నుండెన్.

ఉ. సారసపత్రనేత్ర విల
సన్నవనీరదగాత్ర పావనో
దారచరిత్ర కంసముర
దానవజైత్ర రమాకళత్ర శం
పారుచినేత్ర బోధరస
మాత్ర పృథానుతమిత్ర భక్తహృ
న్నీరజబాలమిత్ర వర
నీరజపత్రపవిత్రకీర్తనా !

క. కస్తూరీతిలకాంకిత
నిస్తులముఖచంద్ర వదననిందితచంద్రా
లస్తాకద్యుతివిస్తృత
కౌస్తుభమణివక్ష విమలకమలదళాక్షా !

ప్రసగ్విణి
నారణాధీశదుర్వార భీవారణా
ధారణా యోగిహృద్వాసనిర్ధారణా

కారణశ్రేణికాకల్పనా కారణ
చారణక్షేమవై శాల్య దోచ్ఛారణ

- గ ద్య -

ఇది శ్రీమత్పాండ్య మండలాధీశ్వర శ్రీవిజయరంగ
చొక్కనాథ మహీనాథకరుణాకటాక్ష సంపా
దిత గజతురంగ మాందోళికా ఛత్రచామర
విజయకాహళభూరి భేరీబిరుదధ్వజ ప్రముఖ
నిఖిల సంపత్పారంపరీసమేధమాన స
ముఖ మీనాక్షీనాయక తనూభవ
శ్రీమీనాక్షీదేవీ కటాక్షలబ్ధకవి
తాసాంప్రదాయక వేంకట
కృష్ణప్పనాయక ప్రణీతం
బైస యహల్యాసం
క్రందనంబను మ
హాప్రబంధంబు
సందుఁ బ్రథ
మాశ్వా
సము.

శ్రీ
శృంగారాహల్యాసంక్రందనము

ద్వితీయాశ్వాసము

శ్రీ కనకవిమానాంతర
కాకోదరరాజతల్ప కలితాపేక్షా
శ్రీకనకాంగీప్రేమధు
రాకలితవిశాలవక్ష రంగాధ్యక్షా !

వ. అవధరింపుము.

క. ఆయెడ నవ్వలికథ సౌ
ఖ్యాయతి జనమేజయుండు కరుణింపుమనన్
ధీయుతవర్యుడు వైశం
పాయనుఁ డిట్లనుచుఁ బలికెఁ బరమప్రీతిన్.

ఉ. ఆమెయిఁ జిన్నినవ్వు వడ
నాట్లనివాసినియైన చానకున్
గోమలకాంతినింతమెఱుఁ
గుల్ ఘటియింప విరించి యిట్లనున్

“సేమమె నీకు సర్వసుర
శేఖర, భద్రమె దేవకోటికి,
ధీమహితుల్ మునుల్ సుఖులె,
నీ విటువచ్చినదేమి” నావుడున్.

ఉ. “స్వామికటాక్షవీక్షలని
శంబును గల్గుటఁజేసి యేమెయిన్
సేమమె మాకు సర్వసుర
శేఖర! నే నొకప్రశ్నచేసెదన్
నీమునుస్మృప్తిసేసిన య
నేకవిధప్రమదాజనంబులో
నేమదిరాక్షి చక్కనిది
యేర్పడ నానతియిమ్ము” నావుడున్.

క. మోమునఁ జిటునవ్వెలయఁగఁ
దామరచూ లనియె నముచిదమనునితోడన్
“నామనసుకు సరిపోయిన
భామామణిఁ గాన నీప్రపంచములోనన్.

సీ. రంభ యెన్నఁగ జడప్రాయ యూర్వశి నల్పు
జీవంబు లేనిది చిత్రరేఖ.

వామన పొట్టిది వక్రాంగి శశిరేఖ
హరిణియటంటిమా యడవిమెకము
గానుగరోల్చాయఁ గనునత్తిలోత్తమ
పగలు చూచినవో సభాస తార
ధాన్యమాలిని మోము దర్శించిన ఖరంబు
పాండువుమేనిది పుండరీక

నాగకన్య లటంటిమా నడలు కుంటు
తక్కువారలచందంబుఁ దలఁపనేల
ముజ్జగంబులలో నున్నముదితలందు
నొచ్చె మొకయింత లేనిది యొకతేలేదు.

సీ. కన్నులై తే సరే, కన్నవిన్నదిగాని
మించుదప్పులు గ్రుమ్మరించవలదె!
చన్నులై తేసరే, స్మరరాజ్యపట్టాభి
షేకకుంభంబులై చెలఁగవలదె
వదనమై తేసరే, వరమనోహర్వాభి
శరదందుచింబమై మెఱయవలదె
రూపమై తేసరే, చూపరకనులకు.
నిర్వాణసౌఖ్యంబు నింపవలదె.

కాంతయైనంత సరియె నిష్కాముడైన
 మానిమరునైన మరునిబందాలుగాఁగఁ
 జేయవలవదె యిటువంటిచిన్నిచాన
 ముజ్జగంబులలోఁగాన బుధనిధాన!
 మ. కుదురై యొప్పులకుప్పయై తనువునం
 గోరంత యొచ్చెంబు లే
 నిదియై నొవ్వని జవ్వనంబు గలదై
 నిద్దంపుటాయ్యారియై
 మదనోజ్జీవితయై గరాగరికయై
 మాణిక్యపుం బొమ్మయా
 మదిరాక్షిఁ సృజియింతు నే నొకతె మ
 న్నాహత్మ్యముఁ జూడుమా!"
 క. అనిపలికి పద్మగర్భుడు
 తనగురుఁ గడుఁ బద్మనేత్రుఁడలఁచి ప్రయత్నం
 బొనరఁ జతుర్దశలోకీ
 వనితాజనతాతిశయితనై ఖరి యెసఁగె.
 సీ. చందురులోమైల జలజంబులో దువ్వ
 యూడ్చి వాఁడ్రోచి రెం డొకటిసేసి

అరుణాశ్మకాతిన్య మమృతపాండుగుణంబు
 నుడిగించి యారెంటి నొకటిసేసి
 అరులజో డెడయించి గిరులప్రతాపంబు
 పెకలించి యారెంటి నొకటిసేసి
 యిభతుండచాంచల్య మిల ననంటులజాడ్య
 మొడిచి యారెంటిఁ దా నొకటిసేసి
 కులుకు నెమ్మోము కెమ్మోవి గుబ్బచన్ను
 లరిదియూరులు నిర్మించి యంగజునకు
 వింతకైదువుగా నొక్కదంతిగమన
 నబ్జభవుఁడు సృజించె నహల్య యనఁగ.

వ. ఇట్లు నిర్మించిన.

ఉ. అంబుజగంధి చక్కదన

మల్లనఁ గన్గొని విస్మితాత్ముడై
 యంబుజనేత్రుఁ డప్పడు త్రి
 యంబకభావముఁ గోరె నాతఁ డ
 ప్రాంబకలీలఁ గోరె మది
 నాతఁడు గోరె సహస్రలోచన

త్వంబు సతండనంతసయ

సత్వముగోరె మజేమి చెప్పఁగన్.

చ. వనితనుగాంచి రంభ తల

వంచె, దిలోత్తమ మోము నల్లచే

సెను, శశిరేఖ లోఁగమలె,

జేష్టలుదక్కెను జిత్రరేఖ కా

కనొగిలె హేమ, మైమఱపు

గాంచె మదాలస, తగ్గుజెందె వా

మన, కరఁగెఁ ఘృతాచి, యవి

మానత మేనక గాంచె నెంతయున్.

సీ. రాజయోగారంభరతులైన యతులైన

వదనంబుఁగని పారవశ్యమొంద

వరకుండలీంద్రభావనులైన మునులైనఁ

జికురపాశముఁగాంచి శిరము లూఁపఁ

బద్ధాసనాభ్యాసపటులైన వటులైనఁ

బదకాంతిఁగన్గొని ప్రస్తుతించ

నిర్గుణపరతత్త్వనిధులైన బుధులైన

నవలగ్నలతఁగాంచి యాసఁ జెంద

వినుతసకలాగమాంతవాసనలుగన్న
 ధన్యులైనను నెమ్మేనితావిఁ గోర
 నలినసంభవుకడ నిల్చె నయనవిజిత
 ముగ్ధసారంగి యాజగన్మోహనాంగి.
 ఉ. బాలకురంగనేత్రి నునుఁ

బల్కులకుఁ విరివింటివానిబా
 బాలకువాదు పెదదొడల
 బంగరురంగుమెఱుంగు లంటికం
 బాలకు రాదు నెమ్మొగము
 బా గలపున్నమచందమామదం
 బాలకుమీఁదు దానిసరి
 బాలిక లేదు జగత్త్రియంబునక.

క. కుందరమాదంతావళి
 మందరమాచన్నదోయి మైజగ్గుజగా
 హాందరమా యాభామిని
 ముందర మానినియుఁగలదె ముజ్జగములలోక.
 గీ. తూపు రూపుమాపుఁ దొయ్యలి నునుజూపు
 సోముగోము నోము భామమోము

కేంపుసాంపునింపు శంపాంగియధరంబు
గారు సారు దేరు కలికినడలు.

గీ. లతల వెతలఁజెట్టు లలితాంగినునుమేను
కలువ గెలువఁజాలుఁ జెలువచూపు
శుకముమొగముఁ గొట్టు సుకుమారిమాటలు
దరముఁ దఱుము లీలఁ దరుణిగళము.

సీ. గిండ్లుగా గజనిమ్మపండ్లుగా బంగారు
చెండ్లుగా సింతిపాలిండ్లు దనరుఁ
గావిగా నమృతంపుబావిగా రుచిఁ దేనె
క్రోవిగా నలివేణిమోవి దనరు
రూపుగా వరుచేతితూపుగా సిరులకుఁ
బ్రాపుగాఁ బూఁబోణిచూపు దనరుఁ
గుల్కుగాఁ గపురంపుఁబల్కుగా రాచిల్కు
కళ్ళుగా లతకూనపల్కు దనరు
తమ్మలనుకొనుఁ దమ్మలఁగొమ్మ ముఖము
సరులు నీలంపుసరులకుఁ దరుణికురులు
వింటికొనలకు సమము వాల్గంటి బొమలు
వర్ణితములొనె శ్రీ లింతికర్ణములకు.

సీ. పల్లవమ్ములకాంతినెల్ల వమ్ముగఁ జేయు
 కామినీపాదపంకజము నిజము
 తామేలుసాగను న న్నేమేలు ననిమించు
 బింబాధరీప్రపదంబుడంబు
 వరిపొట్టకట్ట లావరిపొట్టని తలంచు
 కలికిపిక్కలరంగు కలహారంగు
 రంభ మైపట్ట లారంభమంద విదుల్చు
 తొయ్యలిబంగారు తొడలుకడలు
 చిలువబాగారు నయ్యారె, చెలువయ్యారు!
 తొలుకనాకాశతులకొను చెలియకొను
 లలితపున్నాగముసనాభి లలననాభి
 కనకలికుచంబు వరబాలికాకుచంబు.

క. వరమా కరతల, మిందీ
 వరమా కనుదోయి, హంసవరమా నడ, ని
 ల్వర మాచెలింగన మరుదే
 వరమాయగఁ దనరె లోకవరమా యనఁగన్.

క. కరమానునుదొడ, దర్శి
 కరమాజడ, జంఘ మేల్మకరమా, చపలా

కరమా తనులత, కమలా
కరమా చెయి, చెలిని ధర సుకరమా పొగడక.

చ. కినిసి కుచాననాంగరుచి

గిన్నెలతో నెలతో లతోన్నతి

ఘనకచకంతరూపములు

కందరమై దరమై రమైక్యమై

గొనబగు నాక్కటీక్షలటు

కోయిలకో యిలకో లకోరికో

వనితనాసల్ వళుల్ నడుము

బాలహరిక్ లహరిక్ హరి న్నగుక్.

క. గోరస మాపల్కులరుచి

సారస మాముఖవిలాససంపద మరుచే

నారస మావీక్షణ మళి

కారస మాకేశపాశ మబ్జాననకుక్.

శా. బంతే చన్దవ నిగ్గు మేనురుచిపో

ల్పక్ జాళువామేలుడల్

దొంతే కన్నులధాశధశ్యరుచు లెం

తో కల్వకుక్ జూడ మేల్

బంతే కంతునిదంతినేలునడలు
 బాగైన యీభామకు
 ఎంతేలేదు నమాన మెంచుటకుగా
 నీరేడులోకంబులకు.

సీ. తనుసృజించినబ్రహ్మ తనయంద మీక్షించి

తన్నయత్వము నొంది తత్తరింప
 నైష్ఠికులైన సనత్కుజాతాదులు

మది జల్లుమన హరిస్మరణసేయ
 సధ్యాత్మవిజ్ఞానులైన సన్నాత్యులు
 పరవశులై గగుర్పాటుజేంద

వాణియు సప్సరోవనితాజనంబులు
 మగవారు కామైతిమని తలంప

ముద్దుముంగుల్లు కొనగోట దిద్దుకొనుచు
 దెలివిచూపు లకాలచంద్రికల నీన

నడలుగని ధాతతేజీలు జడనుపడగ
 బాల్యయావనకల్య యహల్య యొప్పె.

సీ. అమృతాశనాధిపత్యము చెల్లునా దీని

యధర మానకయంచు నమరవిభుడు

దక్షిణనాయకత్వముపోలునా దీని
 రతులఁ దేల్పకయంచు రవిసుతుండు
 నవరసరసిత హావణించునాదీని
 సారెఁ గూడకయంచు శరధివిభుఁడు
 సార్వభౌమస్థితి సమకూరునా దీని
 వెంట నంటక యంచు విత్తవిభుఁడు
 నలఘుశతకోటికాంక్షలు నతనుదండ
 భృతులు సంజనత్పష లలకేహితములు
 నిన్మడింపఁగ ననిమిషదృష్టులైరి
 అంబుజభవోపలాల్య నహల్యఁజూచి.

సీ. కల్కికటాక్షంబు గల్గితేగద తాను
 గుసుమాస్త్రిఁడ నటంచుఁ గుసుమశరఁడు
 కొమ్మవాతెఱతేనెఁ గ్రోలితేగద తాను
 మధువు నొదునటంచు మాధవుండు
 నెలతముద్దుమొగంబు నిమిరితేగద తాను
 ఘనకళానిధినంచుఁ గమలవైరి
 సుదతియూరుపుతావి సోకితేగదతాను
 గంధవాహుఁ డటంచుగాలివేల్పుఁ

దలఁచి రచ్చట సిద్ధగంధర్వయత.
 చారణాదులు దత్కంతిపూరవార్ధి
 మగ్నలై చిత్రరూపులమాడ్కినుండి
 రంత శచికాంతుఁ డెంతయు నాత్మలోస.
 మ. ఎలమించుక దులమించు హేమలతయో
 యీ రేడులోకంబులక
 వలపించందగు కామదివ్యకళయో
 వాంఛక ద్రిలోకీకృగు
 త్పలనీహంరమయాఖరేఖయొ జగ
 ద్భాగ్యంబె యీరూపమై
 లలిఁ గన్నట్టెనొకాక యింతులకు నీ
 లావణ్యముక గల్గునే.
 ఉ. డంబులు శైలశేఖరవి
 డంబులు దీనికుచంబు లెన్న నొ
 చెప్పంబులువల్కుఁ గుందనపుఁ
 జెంబుల, నిద్దపుటద్దముల్ గపో
 లంబులు, నీలమేఘపట
 లంబులు పెన్నెరు తొర, యకార యా

యంబుజగంధి రత్న మిల

యందలి సుందరులందు నెంచగన్.

శా. రేరాజున్ గుమోముతో వనరుహ

శ్రీఁగేరుకందోయితో

బారన్ గొల్వంగవచ్చు పెన్నురముతో

బాగైన నెమ్మేనితో

నీ రాజెవ్వఁడు సానురాగమున న

న్నే చూచుచున్నాఁడు మే

లారా సోయగమంచు జిష్టువు నహ

ల్యాభామయున్ గన్గొనెన్.

క. అప్పుడు పూర్వకకుప్పతి

తప్పక యత్తరుణిఁజూచె దరుణీమణియున్

తెప్పల నార్పక చూచెన్

గుప్పెన్ మరుఁ డిద్దఱన్ లకోరులచేతన్.

క. జగముల నన్నిటి నేలుచు

నగణితసౌందర్యవిక్రమైశ్వర్యములన్

బాగఁడొందెడు తనకంటెను

మగువకుఁ దగినట్టి వేతె మగఁడుం గలఁడే.

చ. అని తనుఁజూచి తోడనె య

హల్యను గాంచి సభాసదావళిఁ

గనుఁగొని తాను వేడునెడఁ

గాదనఁడంచు సురేంద్రుఁ డిట్లనుఁ

“వనరుహగర్భ మీమహిమ

వర్ణన సేయఁ దరంబె యద్భుతం

బనుపమ మక్షిభాగ్యఫల

మై తగు సృష్టి యొనర్చి తింతలోఁ.

ఉ. చక్కఁదనాలకుప్పయగు

చక్కెరబొమ్మను సృష్టిచేయుటె

యెక్కువగాదు దీని మది

కింపగు నాధుని నిర్ణయించినఁ

జక్కనితారతమ్యములు

సర్వ మెఱుంగుదు నైనఁ దెల్పెదఁ

దక్కొరు తెవ్వరుంగలరు

తన్నికి నేనొకరుండు దక్కఁగఁ.

క. నరులఁ గిన్నరులఁ గిం

పురుషులఁ జారణుల సిద్ధపురుషుల ఋషులఁ

బరికింపుము వీరలలో

విరిబోడికిఁ దగినవాఁడు ఏఁడని చెపుమా!

ఉ. ముందుగ నేను వేడితిని

మున్నగ నే నినుఁ బ్రశ్న సేయఁగా
నిందుముఖం సృజించితివి

యెవ్వరికిఁ బనియేమి దేవరా
జ్యేందీరవోలె బాల ననుఁ

జెందుటయు క్తము జాతిరత్నముఁ
కుందనముఁ ఘటించినఁ ద

గుఁ మఱియొక్కటి యొప్పియుండునే.”

క. అనుటయుఁ బకపకనగి య

వ్వనజజుఁ డను “నీకు నీవె వడ్డించుకొనన్
జనునే యిప్పుడు నీ కి

వ్వనిత పాసఁగ దరుగు మగుడవచ్చినత్రోవన్”

క. అనిపల్కి యచటనుండెడి

మునులం గని వీరలెల్ల మున్నొక తొకతెఁ
గొనియుందురు గౌతముఁ డొకఁ

డనఘుఁడు. నైష్ఠికుఁడు వాని కర్హ మటంచున్

క. అక్షపదుఁ భావితకమ
 లాక్షపదుఁ బిలిచి ధాత “యబ్జదళాక్షిఁ
 రక్షింపు మిది భవద్రవ్వు
 దీక్షకు శుశ్రూషఁజేయు ధృతమతిననుచుఁ

ఉ. తేఁటిమెఱుంగుముంగురులుఁ
 దేటకనుంగవ లేతకొనులుఁ
 వాటపుముద్దుమేనులును
 వట్టువచన్గవ గల్లువారిఁగా
 నాటకుఁ బాటకుఁ గవిత
 లల్లుటకుఁ దిటమైనవారిఁగాఁ
 బాటలగంధులఁ సఖుల
 బల్లర నిచ్చి యహల్యకిట్లనుఁ.

క. “మునికిఁ దినకరసమధా
 మునికిఁ బరిచర్యసేయు ముదితాశయవై
 ముని కింశుకవనికిం జను
 మునికిఁ సేకగుశుభంబు లుత్పలగంధీ!”

చ. అని పనివంచ మంచదని
 యంచితభక్తి విరించికిఁ వచఁ

వనితకు మ్రొక్కి యక్కలికి

వల్లు విభూషణభూషితాంగియై

మునిపతివెంట నేగె సుర

ముఖ్యుని వీడ్కొని; యింద్రు డయ్యహ
ల్యను మది నెంచియెంచి మరు

నమ్ము లురమ్మున డుస్సి పాటంగె

క. అమరావతికి వెనఁ జని

యమరావతిఁ బనిచి కుసుమితారామములో

సమరారిన పువ్వులశ

య్య మరాళీగమనఁ దలఁచియాత్మగతమునక.

ఉ. ఎన్నిక లేలనీలమణు

లెన్ని సరోజములెన్ని దొండపం

డ్లెన్ని దరంబులెన్ని గిరు

లెన్ని మృణాళములెన్ని పొన్నపూ

లెన్ని యనంటులెన్ని దొన

లెన్ని ప్రవాళములెన్ని రత్నముల్

చెన్నుగఁ గూర్చి యేర్పఱిచి

చేసెను ధాత తడంగమాలికక.

చ. మదనునిపొందుఁ గోరి రతి
 మానిని నోమిననోములెల్ల నీ
 యదన ఫలించెనో యనఁగ
 నంగనగుల్పము లుల్లసిల్లు దఁ
 త్పదము లొనర్చి పద్మజుఁడు
 పాణితలంబు విదుర్పఁ జిందుత
 త్పదమలకాంతిబిందులు ర
 సాలకిసాలబినప్రసూనముల్.

చ. మదవతిపాదముల్ దనకు
 మాతృసమానములంచు ధాత స
 మ్మదమునఁ బూజచేసినను
 మంబులనన్ నఖపంక్తి యొప్పగున్
 మృదుగమనాగమంబు లెల
 మిన్ బలియించి యుపన్యసించు చా
 యఁ దనరు మంద్రనాదకల
 హంసకముల్ నిలసిల్లు నితికిన్.

చ. నవముగ మోముచంద్రుఁడు గ
 సంబడి కప్పరతావిగుప్పికిన్

రవికనె పిక్కటిల్లెను ఘ
 నస్తనచక్రము లొప్పెందరకల్
 నవిసెను బాల్యపుంజడది
 నంబు లటంచని జైత్రయాత్రకై
 కవదొన లుంచె నిర్గముగఁ
 గంతుడనన్ జెలిజంఘు లొప్పగున్.

క. ఊరుయుగం బనుపేరన్
 బారెడుబంగారునీటివాఁకను రతియున్
 మారుడును జిన్నిగరిగలు
 సారుగ ముంచిరనఁ జెలికి జానువు లమరున్.

క. కదలికలన్ మలినంబై
 కదలికలన్ బొరలువిచ్చు కర్పూరంపున్
 కదలికల నవ్వు శశిపా
 కదలికయూరుజిగి తెలిజగాచల్వ రుచిన్.

* * *

క. కలదని కొందఱు లేదని
 యిలఁ గొందఱుఁ బలుకఁ రెంటి కీరట్టుగ న
 చెల్లికొను మధ్యమస్థితి
 మలయుచునుఁ డట్లుగాన మధ్యంబయ్యున్.

చ. నలువగురోమరాజి యము

నానదివారి తదీయవీచికా

వళి వళులయ్యె నందు సుడి

వర్తులనాభి తదంతరీప మ

చ్చెలియనితంబబింబ మటు

చేరువ గన్నడునట్టి రాజనం

బుల పొటకట్టలుక మఱియుఁ

బోవఁగ నాగెటిచాలు నొప్పగుక

సీ. తమ్మిమొగ్గలు గాదు తారావళీహృద్య

శృంగారభంగి నెసంగుకతన

గజకుంభములు గావు కంఠీరవేంద్రావ

లగ్నభంగై కఢేలనము వలన

జక్కవకవ గాదు సరసల నెలవంక

లుంచంగ యోగ్యమై యుండుకతన

లై లేంద్రములుగావు లై లేంద్రగర్వంబు

ద్రుంచునె మున్న భ్రమించుకతన,

మున్న శంకరుఘాలాగ్నిఁ బొనఁగఁబడిన

యతను బ్రతికించునట్టి దివ్యామృతంబు

లునుచు బంగరుకలశంబు లనగవలయు
వనితకుచములు పొగడ నెవ్వరితరంబు.

క. తరుణికరద్వయసామ్యముఁ
బొరయన్ బ్రాయోపవేశ మొనరించె గుళా
స్తరణమునన్ గమలంబులు
ధరణిఁ గుశేశయపదంబు దానం బూనెన్.

చ. ధరణిని గంధరాహ్వయముఁ
దాల్చి కుచాద్రితటోపరిస్థితిన్
దిరముగ నుండి క్రొమ్మెటుగూఁ
దీగెచెలంగఁగ మాక్తికచ్చటా
భరణ మెసంగఁ గంబురుచి
పాటిల మోహతమంబు నించి య
మ్మరువపుబంతి యింతికి ను
మంగళమా గళమొప్పు మెప్పుగన్.

మ. సకలాభీష్టము లిచ్చునంచు సుమన
స్సందోహముల్ సన్న నా
యకరత్నంబని యెన్నునట్టి ననునా
హాళామ్మకమ్మోవి యెం

చకయుండన్ గతినంబటంచు ననుచి
తాభారమున్ మీఁదఁ దా
ల్చికదా వేలుపు మానికంబుగనియెన్
జింతామణి నామమున్.

క. పగడంబుడంబు వలదను
జిగురాకున్ రాకుమనునుఁ జెలివాతెట యా
వగలాడినాస యాసం
పగిమొగ్గన్ బగులఁ ద్రొక్కుఁ బగమగలీలన్.

ఉ. క్రొన్నెలవంకశంక లిడు
కుల్కుబొమ్మల్ గని యచ్చకోరముల్
పన్నుగ నొప్పు తెప్పల నె
పంబునఁ జొక్కపుతెక్క లార్పుచున్
కన్నులు గల్కికన్నులయి
కన్నడ నాజిగిడాలుఁ జూచి యా
కన్నులవింటిరాయఁడు జ
గంబులు గెల్వంగ డాలుగైకొనెన్

క. నాసా కాంచనకోశచ
కాసాద్యగ్విభ్రమంబు కణ్ణాటశ్రీ

భాసురమై చెలిమోము వి

భాసిల్లె రాజరాజపట్టాంచితమై.

చ. అలికచమోముఁ బోలను ను

ధాంశుసరోజము లొక్కపుష్కర

స్థలమునఁ బ్రార్థనల్ సలుపఁ

జంద్రుఁడు పొందెఁ బ్రసాద మంతలో

పల బహురాజపాన మధు

పస్పరిశంబున యోగభంగమై

జలజమటుండెఁ గానియెడఁ

జందురునిం గని సైఁచియుండునే?

ఉ. భామినియారు సూదిమొన

పైని జనుంగవపోక లుంచి యా

పై మఱినిల్చి కంఠము త

పస్థితి నబ్జత నొందె మోవియున్

దా మదిఁజూచి యబ్జతను

దప్పక పొందె మొగంబు నట్లనే

యేమటకబ్జతం బడసె

నింపుగఁ గన్గవ చెందె నబ్జతన్.

చ. తొలి నవపత్రమై పటిమ

దోషమిచ్చే శతపత్రమై చలం

బెలయ సహస్రపత్రమయి

యింతిపదంబులు దాకి తోడనే

దశములఁ బాసి రోసి విన

దండముఁ జెందె గముండ లుత్తగ్

నలినము హంస సంగతి ది

నంబునుగాంచు నభీష్టయోగముగ్.

ఉ. మారుడు లోకముల్ గెలిచి

మాతృగృహంబున నుంచె జైత్రతూ

ణీరము లన్నయట్లు తరు

ణీమణిసాదయుగంబుమీఁద జం

ఘరమఁ చూడ నొప్పె నటు

గాకయ హేమ మయోరుకాండముల్

మీఱునె తత్సమీపమున

మించినమంచితశైత్యసంపదగ్.

ఉ. అంబుజగంధియూ రువుల

యందముతో సరిబోరవచ్చి హే

రంబు గజేంద్రహస్తములి

రంబుగఁ జెంచెను దంతభంగ మ

య్యంబరదంతిరాట్కరము

నభ్రముఁ బట్టుక ప్రాచు దానిచే

తంబడునంటికంబములుఁ

దార్కొనినం దలవంపు తాఁగదా!

గీ. చిన్నిపదముల హలరేఖచేత సీత

దీలుపడు కొనుచేత విదేహజాత

గోముమీఱినకటిచేత భూమిపుత్తి

యనఁగ విలసిల్లు నయ్యంతి యతనుదంతి.

క. కురులో యొమ్మగు తుమ్మెద

గఱులో చకచకితకాంతిఁగనుసీలపురా

సరులో యిందీవరపుక

విరులో యిరులోయనంగ వెలఁదికి నమరుక.

గీ. తూండ్లు భుజములు జాళువాగిండ్లు గుబ్బ

లేండ్లుపదియాఱు నెన్నఁటికెన్నఁటికిని

విండ్లు కనుబొమ లొర, యీవెలఁది వేడ్కఁ

బెండ్లియాడినఁగద నేను బెండ్లిగాంతు.

ఉ. మాయురే! తత్సమాన యగు

మానినిఁ గాన జగంబులోన నా

హా! యిటువంటి చక్కఁదన

మవ్విధి యెవ్విధిఁ జేయనేర్చెనో

హూయిరే! బాలచూపు తుద

లోక్కటఁ జెక్కడపుకొ మెఱుంగులై

నాయెద డుస్సిపారె రతి

నాథుని యాథునికాస్త్రవై ఖరికొ.

సీ. మెలఁత మైజిగిఁ బోలు మెఱుపుఁ జూచెదనన్న

నింపొందఁ గందోయి యెదుట నిలదు?

సఖిమోము సొబగొందు చంద్రుఁ జూచెదనన్న

మబ్బు నిబ్బరముగా మరుగువజెను

చెలిగుబ్బసరి జక్కవలను జూచెద నన్నఁ

బక్షపాతము గల్గి బైటఁ దిరుగు

మగువ యా రీడుపన్నగముఁ జూచెదనన్న

బిలములోపల నుండి వెడలు టరుదు

వనితయవయవసాదృశ్యవస్తువులను

జూచియేనియు నొకపాటి సుఖముఁ బడసి

- చింత మదిలోన నుపశమియింతుననిన
దానికినిసైత మాబ్రహ్మ తాళడాయె.
- చ. తన కది కూతురాయె పుర
దానవవై రికిఁ జెల్లెలాయె న
వ్వనధిసుతామనోహరుఁ డ
వాస్తవమస్తమనోరథుండు గా
న నది యలక్ష్యమే నొకఁడ
నాతికి నర్హుఁడ నన్నటుంచి బా
పని పరి చర్య కంపె నల
బంగరుబొమ్మను బొమ్మ నేమనక.
- క. కామునిచర్యల కగు చెలి
కామునిచర్యలకునగునె యకటా మాధు
ర్యామలసాహితీరసికశి
ఖామణికినిగాని మడ్డిగానికిఁ దగునే?
- గీ. కమ్మవిల్కానియమ్ముల కుమ్మలించి
నెమ్మి నేవేడ నెమ్మది సమ్మతిలక
పొమ్మనియె ముద్దుపుత్తడిబొమ్మ నియక
బొమ్మయే వాఁడు పెనుతాతిబొమ్మగాని.

చ. మునుకొని సిగ్గుతో నభికి

మో మటు ద్రిప్పి కరాంగుభిద్వయం

బునఁ జుబుకంబు నెత్తి నును

మోవిని గ్రోలినఁ నొచ్చె నొచ్చె నం

చని తనలోనఁ బల్కుచు ర

వంతయుఁ గంతునిఁ దోపనీయకే

కనుఁగవ కింపుసేయు నల

కన్యను, గూడి చెలంగు తెన్నుడో.

చ. మిసమిసలీను మొల్కుచను

మిట్టల కట్టిటు కేలుసాచఁగా

దుసికిల నట్టె మిట్టిపడి

తొయ్యలి చెయ్యటుద్రోయ నెయ్యపుఁ

గొనరులఁ గుస్తరించి కొన

గోటను బొక్కిలిఁ జీటి మెల్లనే

యొసపరి నీవి కొగ్గుచు న

యో కడువేడుక లందు తెన్నుడో!

చ. చనుఁగవక్రేవఁ జూచుచును

స్వస్తికహస్తము చేతఁ గప్పుచు

గొనబుగ ముద్దుపెట్టుకొనఁ
 గొంతుచు మో మటునిట్టుఁ ద్రిష్టచుకొ
 గనుఁగవ మూసి నాదు రతి
 కాశలిఁ జూడక సిగ్గువెల్లిలో
 మునుఁగుచు నుండు ముగ్ధయగు
 ముద్దులగుమ్మను జూచు 'తెన్నఁదో!
 సీ. సిబ్బెంపుగుబ్బలఁ జెనకనీయని సిగ్గు
 చెనకినఁ బులక లెంచిచు తమియు
 కొమ్మరైన వాతెరఁ గ్రోలనీయని లజ్జఁ
 గ్రోలినచో మరుత్ గొలుపు వలపు
 నెఱిగొప్ప కెం గేల నిమరనీయనినాన
 నిమిరిన వలపున నిలుచు ప్రేమ
 బిగిపోకముడి నంట విడువనీయని వ్రీడ
 యెనసిన విడువక మనెడు తమక
 మెదను సమముగఁ బెనఁగొన హృద్యమైన
 పథ్యమవయస్సుముద్దుగుమ్మయును నేను
 నందనోద్యానవనసీమలందుఁ గూడి
 పొందికలచేత నానంద మొందు తెపుడో?

చ. పలుకులలోనఁ బిక్కులొక

పానుపునక బొలయల్కుచిక్కులుక

కలఁకలు దీటు మ్రొక్కులును గాటపుఁ

గొఁగిటిలోన సొక్కు ల

గ్గలమగుమోవి నొక్కులును

గామునిసాములనేర్పుటెక్కులుక

గల యల నిండుజవ్వనపుఁ గన్నియ

మిన్నను బొందు టెన్నఁడో.

చ. కలఁగి చలించు ముంగురులు

కర్ణములక నటియించు కవ్వులుక

చిలికెడు చిన్నికొంచెమట

చెక్కుల నించుక జారు కొంచెపుక

తిలకము నొప్పు బొరుషర

తిశ్రమతాంతవిలోలనేత్ర యా

కలికిమొగంబు నెన్నఁటికిఁ

గన్నులపండువుగాఁగజూతునో?

ఉ. ఇంకొకసారి పోయి హరి

చేక్షణ నిమ్మది నేఁడుకొలడునో

పంకగజర్భు నాతఁడు కృ
 పారహితాత్మత నీయకుండెనా
 కొంకు దొఱంగి జంగ యిడి
 క్రూరుఁడు మారుఁడు లీల బాలచూ
 తాంకురసాయకానల శి

భావళికిఁ శలభంబుఁ జేయఁడే?
 ౬. ఆసరసీరుహాక్షిపయి

నాసల నాసరివారు నవ్వ ను
 ద్వాసితధైర్యతక్ విసివి
 వాసన వింటివజీరునమ్ములక్
 గాసిలుచున్నవాడ ననుఁ

గన్నడసేసె విధాత యయ్యయో!
 దోసముకాదొకో తనకుఁ

దొయ్యలి నీయక యిట్టు లేచుటల్.
 సీ. చాన! రమ్మని మోచిచవిఁ గ్రోలఁగల్గితే
 మధులక్ష్మి కీ పుష్పమంటపంబు
 కలికిమోమున మోముఁ గదియింపఁగల్గితే
 యబ్బునకును గమలార్పణంబు.

అరవిందముఖకొప్పు సటుమంగళ గల్గితే

నీలకంధరునకు నెమలిపించె

కలకంఠిపల్కు లాకర్ణింపగల్గితే

హృదయవాద్విజుల కభీష్టఫలము

అలికచకుచంబు లంటంగళ గలిగెనేని

యేడుకొండలరాయని కేనుభక్తి

గనకశిఖరము లెత్తింతుఁ గంతుకాఁక

తీరుఁగాక! వయారి నన్ జేరుఁగాక!

క. అని యనిశముఁ జింతించుచు

ననురానమునన్ దరంగితాశాశయుఁడై

వనితను మనమునఁ దలచుచు

ననిమిషపతి వెండియున్ మహామోహమునన్.

సీ. మగువసాదములని చిగురుటాకుల నెత్తు

సఖయూరులని కదళికల హత్తు

సతినితంబంబని సైకతస్థలి వ్రాలు

చెలువవళులని వీచికలను దేలు

మెలఁతయూరనుచుఁ దుమ్మెదచాలుఁగసినొక్క

కలికిఁచన్నులని జిక్కవల నొక్క

పొలతి గళంబని పో కబోదియ నూను
వెలదిమోవి యటంచు బింబ మాను
రమణినేత్రంబులని చకోరములఁ జూచు
తెలిసి తోడ నె విరహార్తి దిగులుఁజెందు
చెలువకొప్పని నెమ్మిక్తై చేయిఁ జూచు
కందు సందనమందు సంక్రందనండు.

సీ. ప్రతిలేని చిత్తరుప్రతిమ నీడ్వఁగఁ బోయి
ముదిత కాదని యెంచి బెదరి చూచు,
తననీడఁ గని కౌఁగిటను జేర్పఁగాఁ బోయి
మగువ కాదని యెంచి వగచి నిలుచు
మొనసి యింద్రాణితో ముచ్చటాడఁగఁ బోయి
మునిరాణి కాదని ముగుద నెంచు
కనుమూయఁ దోచురూపును బట్టఁగాఁ బోయి
తరుణి దబ్బరటంచుఁ దత్తరించు
రమ్మనుచుఁ జీరుఁ జెంతల క్రమ్మిచేరు
మోహమెదఁగూఱుఁ గళఁదేరు ముమ్మఁగోరు
గోరికలమీఱుఁ బలుమాఱు మాతుడూఱు
అమరవిభుఁ డెట్లు భవనాతు నట్టెత్తాడు,

ఉ. జాదులు నూదులంచుఁ దెలి

చల్వలు చిల్వలటంచుఁ గప్రపుఁ
వేదులు నేదులంచు నెల

నిగ్గులు నగ్గులటంచు రాజకి
రాదులు వాదులంచు మణి

హారము భార మటంచు నెంచుచుఁ
పై దలిపైఁ దలిర్చు తమి
పర్వ సుపర్వవరేణ్యుఁ డుండఁగఁ.

ఉ. అచ్చట నాయహల్యయువి

యచ్చరవల్లభురూపసంపదల్

మెచ్చుచుఁ బచ్చవింటియెకి

మీనిలకోరికి నిచ్చ నొచ్చుచుఁ!

నెచ్చెలిచాలు గొల్వ నవ

నీయహుతాశనధూమమండలా

భ్యుచ్చయవేష్టితాగము త

పోవనభాగముఁ గాంచె సంతటఁ.

సీ. ఉంఘధాన్యసమర్పితోర్వరాశీశార్వా

వృక్షభాగాంతసైకతంబు

త్రిషవణాప్లుతమానిధృతవల్కలాంచల
 పృషతచంద్రకవష్టరీతటంబు
 మునిబాలకానీతపునరంకురత్కుశ
 శ్యామికాకోమలత్నాతలంబు
 పృషదాజ్యహేమసమేధమానహతాశ
 ధూమగంధావృతవ్యోమభాగ
 మతిథిపూజార్హవస్తుసమార్హనైక
 సంగ్రహవ్యగ్రగృహమేధిసంకులంబు
 శాంతము నగణ్యపుణ్యనిశాంత మగుచు
 శ్రమముల నణంచు గౌతమాశ్రమముఁజేరె.

క. జలజాతాసనునాజ్ఞ
 కలకంఠీతిలక మపుడు గౌతమమునికి
 చెలఁగి పరిచర్య సేయుచు
 ఫలకిసలయకుసుమసమిదుపాస యొనర్పె.

క. తాళీహింతాళీకం
 కేళీవకుళామనారి కేళీకుహళీ
 పాళీఘన కేళీవస
 మాళీతతి గౌలువఁజేరె నాళీకముగఁగా.

చ. అభికచ ముంగురుల్ గనిన

యబ్బములందలితేంట్లు దూతెఁ దొ
య్యలిపలుకుల్ వినంగఁ బొద
లంతట గోయిలదండు చేరె నె
చ్చెలికుచకుంభముల్ గనుచుఁ
జెట్లకుఁ జక్రములెల్లఁ బాతెఁ గో
మలినడయందముల్ దెలిసి

మానసమున్ వడిఁ జేరె హంసముల్.

సీ. అందముల్ త్రిభువనానందముల్ స్మరమూల
కందముల్ సరసమాకందము లివె
తుంగముల్ పుష్పితసారంగముల్ వాసనా
రంగముల్ లలితనారంగము లివె
చారువుల్ నవకేసరోరువుల్ భాజిత
మేరువుల్ వికసన్నమేరువు లివె
సైకముల్ మధురసానేకముల్ కృతజనా
శోకముల్ పుష్పితాశోకము లివె
పొగడ నెగడిన మొగడల పొగడలివియె
తుంటవిలుదంట నంటుల నంటులివియె

కొమ్మచనుగుమ్మ యొమ్ముల నిమ్మలివియె
కలికి! యీతోట చిగురువిల్కానికోట.

ఉ. బాలనిజంబు నీపలుకు;

భాసిలుకొమ్మలు కొత్తడంబులున్
రాలు రజంబు మందు బలు
నారికెడంబులపాళెలున్ ఫిరం
గీ లలపండ్లు గుండ్లు నళి
కీరచకోరమయూరపాళియు
త్కూలబలంబు నైన మరు
కోటయె యీయెలదోట చూడఁగన్.

చ. తెలివిరిపొన్నగిన్నియల

తేనియమద్యము లాని సొక్కులన్
గులుకుచు మొగ్గచంటిలత
కూసరుమోవుల నొక్కి ముద్దుకో
యిలపలుకుల్ చెలంగ నల
యింతులపయ్యెద లొయ్యఁ దీయుచున్
విలకపుఁ దావు బంధుచును
ప్రియ్యరి తెమ్మెర గ్రమ్మఁ గొమ్మరో!

చ. కుసుమసమూహవాసనలఁ

గుల్మేడు నీలతకూన యొక్కతా

పసతరుఁ జేరవచ్చె నదె

పద్మదళాయతనేత్రి కంటినా

కుసుమసమూహవాసనలు

గుల్మేడు నీలతకూన యొక్కతా

పసతరుఁజేరి యుండుటిది

పద్మజు నానతిఁ గాదె కోమలీ!

చ. అమితమరందతోయముల

నర్భ్యము పాద్య మొసంగియున్ మద

భ్రమరరవంబులన్ గుశల

భాషణముల్ సవరించి వేడ్కతో

గమలజుముద్దుకూతురని

కైకొని నిన్ను వసంతలక్ష్మి ప

క్షుముదగఁ బూజ సల్పెడు ల

సద్భిసతంతుసహృదరోదరీ!

క. దాడింబపండ్లకై వెస

వేడెంబులువెట్టెఁ జిలుక విరిబోణీ, నీ

కోడెచనుగుబ్బగవకై

వేడుకఁ బడి తిరుగు నమరవిభుమదిఁ బోలెన్.

ఉ. అన్నలమిన్న శోకహర

వశాట యశోకసమాఖ్యఁ గాంచు నీ

సన్నతశాఖరాజమును

సారెకుఁ దన్నెదవేమి న్యాయమే

కన్నలవింటిబోయకును

గైదువు లిచ్చి సమస్తపాంథులన్

మన్నిగొనున్ బలాశి యిది

మన్నన కర్హమటే విలాసిని!

క. నుడువుచు నీగతిఁ జదలన్

నడుముల్ బిగియంగఁ జుట్టి నారీనివహం

బెడనంతఁ దన్నఁ బొగడఁగ

నొరిగట్టెను మారుఁ డఖిలయువధృతిహృతికిన్.

నీ. మైనిగ్గుసొంపు సంపగివసంతములచే

బ్రమ్మతు మ్రోదబారుఁ బాటఁ దరిమి

సంకుమదామోదసహజవాసనలచేఁ

జిలుకల నెల్ల దిక్కులకుఁ ద్రోలి

లోలమానాపాంగ జాలకశ్రేణీచేఁ
 బికజాలములఁ బికాపికలు చేసి
 నెఱిగొప్ప నెఱకప్పనీలాభ్రపంక్తిచే
 మదమరాళంబుల నదరఁ దోలి
 తావి యుడివోనివిరుల క్షతంబులేని
 ఫలములు నచుంబితములైన పల్లవములు
 నంచ లంచలఁగలఁచని మంచినీళ్లుఁ
 దరుణి యొసఁగంగ మునిపతి తపము సేసె.

ఉ. ఆతరశాక్షియందము మ
 హాత్తరమా కటిమందముఁ పహో
 జాతగళస్మరందము ని
 జంబగు నెమ్మొయిగంధముఁ బెడం
 గొ తరితీపుచందము మ
 హామునిజెందము నొంపదాయె నం
 తే తరుణీవిలాసముల
 ధీరులచిత్తము దత్తరిల్లునే.

క. ఆనిష్ఠానిధినిష్ఠయు
 భూనుతమగు బ్రహ్మచర్యమును గాంచి యజుం

డానాతిఁ బెండ్లిసేసెన్

గానేతరధైర్యఖనికి గౌతమమునికిన్.

చ. సతతము నగ్ని హోత్రపరి

చర్యయు దేవపితృప్రతోషణం

బతిధిసమర్చనంబు మొద

లైన గృహస్థవిధానమెల్లఁ బ్ర

స్తుతమతిఁజేయు గౌతముని

తోడ నహల్య కృతానుకూల్యయై

స్థితి విలసిల్లఁ గాపురము

సేయుఁ బురంధ్రులు సన్నుతింపఁగన్.

క. వనజాక్షి యిట్టులుండెయుఁ

బనిదీరినవేశ నొంటిపాటున బలసూ

దను చక్కఁదనమె తలఁచున్

వనితల నమ్ముదురె శివశినా యెఱ్ఱైనన్.

ఉ. జన్మములందు నింద్రుగుణ

శంసనముల్ విను సాదరంబుగాఁ

బన్నుహవిర్విశేషములు

పాకవిరోధికి నిచ్చమెచ్చుగాఁ

గ్రన్నన సన్నుతించు శచి
కాపురమే కద కాపురం బటం
చన్నలినాయతాక్షి తన
యందముఁ జూచు శిరంబు నూఁచుచున్.

ఉ. వేళ యెఱింగి కూడి రతి
భేదములన్ దనియించి యల్లినన్
బాళిని బుజ్జగించి రస
భావములన్ గరఁగించునాయకుం
డేల యదృష్టహీనలగు
నింతులకున్ లభియించునంచు నా
లోలవిశాలనేత్ర తన

లోపలఁ గుందును వెచ్చనూర్పుచున్.
మ. ప్రమదారత్న మహాల్య యింద్రుని మదిన్
భావించుఁ దోడ్తోన ధ
ర్మము గాదంచుఁ దలంచు నెంచినగతిన్
రానిచ్చునా దైవమం
చు మదిన్ వేసరు నిచ్చవచ్చువిభుఁడున్
సాంపొందు టిల్లాండ్ర కే

లమరుంబొమ్మను నాడుపుట్టువున నా
హా, పుట్టనొనా యనుకొ.

గీ. కోరడగినట్టి కోరికల్ గోరవలయుఁ
గాని రాయలుగను కలక గాననగునె?
పంగుండై నట్టి జనుడేడ, గంగయేడ?
యొల్లి నీవట్టివెతలని యూరకుండు.

మ. అది యట్లుండె సురేంద్రుఁ డంతట నహ
ల్యాయ త్తచి త్తంబుతో
హృదయాంతర్గతచింతతో ననుదినో
ద్రిక్తానురాగంబుతోఁ
గదియంగూడని కాకతో నవిజహ
ద్గంభీరభావంబుతో
మదనోన్ముక్తనవాతిము క్తశరసం
పాతంబు సైరించుచుకొ.

చ. మదనుఁ డనల్పశిల్పకళ
మాటికి నేర్పగ రాగసంపదల్
కుదురుగ సంఘటించి యవి
కుంతితభావనపేరితూలికకొ

హృదయపుఁ బల్కయందు నవ

నీరజలోచనరూపవైఖరుల్

విదితముగా లిఖించుచును

లేఖివిభుం డనిశంబుఁ గన్గొనున్.

సీ. అంగతాపముడింద హరిచందన మలంద

నది మేనికాఁకచే నన్నియయ్యె

శ్వాసవేగ మణంప జలజ మాఘ్రూణింప

నది కంఠసమ్మోహనాస్త్రమయ్యె

తనుపుచెమ్మట దీర్పఁ గామారజలమార్ప

నది మారభోగివిషాంబు వయ్యె

డెంద మారటదీఱ నందనవనిఁజేర

నది యసిపత్రవన్యాభ మయ్యె

ముల్లుదీసినయెడఁ గొట్టుమొత్తినట్టు

లొకటి సేయంగఁబోయిన నొక్కటయ్యె

నెంతగ్రహచారమో నిర్జరేంద్రునకును

మకరకేతుమహాదళ వికటమయ్యె.

సీ. మందారవనికేగు మందారవనిలోన

డెంద మానందంబు నొందకున్న

మందాకినికి నేఁగు మందాకినీతటి
 మారజ్వరనిదాఘ మారకున్న
 మందరగిరి కేఁగు మందరగిరియందుఁ
 బొందికగాఁ బ్రొద్దువోవకున్న
 బిందుసరసికేఁగు బిందుసరస్సులో
 నారాటమిం తేనిఁ దీఱకున్నఁ
 బుడమి కేతెంచి గొతమమునివ రేఱు
 నాశ్రమంబున కేఁగి యహల్యమేని
 కమ్మనెత్తమ్మి నెత్తావి గాడ్పు సోఁకఁ
 గొంతవిశ్రాంతిఁ గనికోరి కుధరవైరి.

ఉ. ఒక్కొక్కవేళ వచ్చి పురు

హఱాతుఁడు జాఁగిలిమొక్కి జాళువా
 చక్కని కమ్మతమ్మి కవ
 చానపదంబుల సంటునట్లుగా
 మక్కువ మౌనికిచ్చు ముని
 మానిని కిచ్చు వధూటి నవ్వు లేఁ
 జెక్కులఁ దోఁపఁ గన్నుఁగవఁ
 జేరును నాతనికేలు మాటుగఁ.

చ. ఎవరది యింటిలోపల? న

దెవ్వరు? శక్రుడ; చెల్ల! మీరలా,
యివలికి రండు; నీదుమగఁ

డెక్కడ? మూలఫలార్థమేగె; రా
నువిదరొ, తామసంబగునొ?

ఉండుండు, పూజలు గాంచిపొందు; నే
యవలయు పూజ నీనెఱుంగ

వా? యన సిగ్గున నేగునవ్వుచున్.

మ. మునితో నిండ్రుండు మాటలాడునపు డం
భోజాక్షి కీలందె గ

ల్లన మైజల్లన మాట తోచక వితా

కై యుండఁ దద్భావమున్

గని యాజవ్వని సిగ్గు ప్రాధిమయు శృం

గారంబు లేనవ్వులున్

మొనయంజూచు నతండు చూచిన మర

ల్చున్ జూపు వేచొక్కెడన్

ఉ. ఈనల్లినప్రవాళములు

నీకదల్చితరు లీమహీస్థలం

చినడబావి యీఖగము
 లీలత లీక్రముకాభిరూప్యమీ
 భూనుతసోమలక్ష్మీయు న
 పూర్వములంచు నుతించు వాసపుం
 డానలినాక్షిచక్కదన
 మాశ్రమవర్ణనగా మునీంద్రుతో.

ఉ. రంగదభంగనైభవము

రాజిల యజ్ఞములందు సభ్రమా
 తంగము నెక్కి యింద్రుడు త
 దాశ్రమవీధిని వచ్చుచో జెలిక
 ముంగటఁ జూచి కన్నులను
 మ్రొక్కు మనస్సున గౌఁగిలించు న
 య్యంగన రెండునంగని య
 నంగుడు పువ్వులువైచు కత్తికి

క. ఈగతి నింద్రుడహార్య

రాగతిరస్కృతశచీపురంద్రీరతియై
 ద్రాగతివేలకృతస్వ

ః య్యాగతియై తిరిగె నాసుపాసిన ఁతికి.

ఉ. కొస్తుభచారువక్షు సిత
కంజదళాక్షు కళిందకన్యకా
నిస్తులనీలవర్ణ కమ
నీయ చరాచరమాననీయ ప
ద్మాస్తనకుంకుమాంకనవ
మండన దానవదర్పఖండనా
కస్తురిరంగ రంగపుర
కైరవపూర్ణకురంగలాంఛనా!

క. కుందారవిందసుందర
మందారసుకీర్తిహార మహితవిహారా
నందారుజనాభీప్సిత
బృందారకరత్న సమరభిన్నసపత్నా!

మత్తకోకిల

చంద్రపుష్కరిణీతటాంచల చార చారణసన్నతా!
మంద్రనీరదమాలికాసుకుమార మారశరోపమా!
సాంద్ర సత్కరుణానవామృతసార సారసలోచనా!
ఇంద్రచంద్రది సేంద్రముఖ్యసు రేశ యీశవిభాసితా!

గ ద్య.

ఇది శ్రీ పాండ్యమండ లాధీశ్వర శ్రీ విజయరంగ
 చొక్కనాథ మహీనాథ కరుణాకటాక్ష సంపా
 దిత గజతురంగమాందోళికా ఛత్రచామర
 విజయదోహశకాహశభూరిభేరీబిరుద
 ధ్వజప్రముఖ ఖిల సంపత్పారంపరీ
 సమేధమాన సముఖ మినాక్షి
 నాయకతనూభవ శ్రీమినా
 క్షీ దేవీకటాక్షలబ్ధకవితా
 సాంప్రదాయక వేంక
 ట కృష్ణప్పనాయక
 ప్రణీతంబైన య
 హాల్యా సంక్రం
 దనంబను మహా
 ప్రబంధంబు
 సందు ద్విస్త్రీ
 యాశ్వా
 సము.

శ్రీ
శృంగారాహల్యాసంక్రందనము

తృతీయాశ్వాసము

త్రైతరుణీనయనోత్పల
శీతమయూఘాభిరామ శ్రితజనవాంఛా
జాతప్రతిపాదన చణ
చేతోన్యాపారనిరతి శ్రీరంగపతీ!

ప. అవధరింపుము.

క. శ్రీయుతుడగు జనమేజయుఁ
డాయతమలి నవలికథల నడిగిన మదికిఁ
హాయి దలిర్పంగ వైశం
పాయనుఁ డిట్లునియె లోకపావనచరితఁ.

క. ఇటులుండ నొక్కనాఁ డా
కుటిలాలకి కడప వచ్చెఁ గొంకక ఘటనా

ఘటనాకోవిదమతియగు

జటినీమణి యోర్తు లలితసత్వరగతియై.

చ. పదముల యోగవాగెలును

బాణితలంబున నాగబైత్తమున్

నుదుట విభూతిరేఖయు మ

నోజ్జకటీతటిఁ గావించిరె పాన్

బొదివినయట్టి యొక్కమొగ

పున్ రుదురాకలదండ సందిటన్

వదనమునన్ మృదుస్మితము

వర్తిలు యోగినిఁ గాంచి భక్తితోన్

క. వందన మొసర్చి పూజల్

పొందికగాఁ జేసి పీతమున నునిచియు బా

లేందుముఖ యెందుఁ బోయెద

నెం దుండుదు విందు వచ్చుఁ టేమి యటన్నన్.

ఉ. ఉందును సత్యలోకమున

యోగబలంబున నెల్లదిక్కులన్

గ్రందుగ సంచరింతు శశి

ఖండకిరీటికై దద్వధూటికై

మందరధారికి రమకు

మాటలబోటికి నవ్విరించికి
పొందికలం దెడాటములు

పుట్టిన మాన్పుదు వారు మెచ్చుగ్గ.

క. నందనవని నిన్ను సుం

క్రందనుఁ గనుఁగొంటి నతనిఁ గనినంతనె నా
డెందము భగీలుమనియె

దందడిబడు వానిదీనదశ యేమందుగ్.

సీ. నిబిఱ్ఱోష్ణనిశ్వాసనికరంబుచేఁ గల్ప

వనవాటి తాపింఛవన్నె గాఁగ

కల్పనలకల్పకందర్పవహ్నిచే

నెసఁగు వివాక యిట్టింకులింక

ధారాళ నేత్రాంబు ధారాతీవృష్టికి

జలదనందోహ మాశ్చర్యమొంద

నత్యంతకఠినదీనాలాపములచేత

వజ్రమేనియు గుండెపగిలి యెడల

కరుణయెల్లఁ బుమాకృతిఁ గాంచినట్లు

విరహతాపంబు మూర్తీభవించినట్లు

తలచి పలుకంగరాని దుర్దశలఁబొందు
మఘువు నే నందుఁగనుఁగొంటి మచ్చెకంటి.

ఉ. ఎవ్వ తెమిఁదనో హృదయ

మీభవనత్రయనాథునితగా

రవ్వలఁబెట్టినట్టి యల

రక్కసి యెవ్వతో చూతమంచు నే

నవ్వనమధ్యకుంజకుహ

రాంతరసీమ నణంగియున్నచో

నవ్వలశాసనుండనియె

నవ్వల నవ్వలమానవేదనకా.

ఉ. ఏలస్మజించె దాని నను

నేలస్మజించెను బ్రహ్మదానికి

లాలితరూపయావనక

శాలలితాంగవిలాసవిభ్రమం

బేల నొసంగె? బేలతన

మేటికి నిచ్చె? మదీయబుద్ధికి?

బాలికతోడ నామనవి

బల్కెడువారి జగానఁ గానఁగా.

మ. కలలోఁ జూతునటన్న నిద్ర యెఱుంగఁ
గన్నారఁ జిత్తర్వునఁ
దెలియం జూచెదనన్న బాష్పములచే
నేత్రాబ్జముల్ క్రమైడిఁ
కలయఁ ధ్యానముఁ జేతునన్న మది ను
న్మాదంబు సంధిలైడిఁ
ఇలలోఁ దాళఁగరానితాప మహాహః
యెట్లోర్చెదం దైవమా!

చ. కులుకుటాయారపున్నడలు
గుబ్బచనుంగవ గొప్పకన్నలుఁ
తొలుకరికొమ్మెఱుంగుగమి
తో గమితోపమమైన మేనితో
నలయలివేణి లోవెలి న
హర్షిశముఁ గనుపట్టుచుండియుఁ
జలగత చంద్రమండలము
చాడునఁ జేతికి నబ్బ దక్కటా!
మ. ధనికుఁ జేయును లోభివాని నెఱదా
తఁ బేదఁగాఁ జేయు ర

త్యనభిజ్ఞుడగు నెడైకు మదనతం
 త్రప్రాథయాదాని భా
 ర్యనుగాఁజేయు నటన్నకోపమునఁ గా
 దా బ్రహ్మశీర్షంబు ద్రుం
 చెను శంభుం డటుగాన వానికి ననౌ
 చిత్త్యం బిలక జెల్లునే?

క. అని పలికి చిత్రఫలకం
 బునఁ దనభావమున నున్నముద్దులగుమ్మక
 దనువునఁ బులకలమొలకలు
 పెనఁగొనఁగా వ్రాసి చూచి పేరెద నునిచెక.

క. ఆరూపము నీరూపము
 సాచూప్యముఁజెంది యుండె జలజదళాక్షి!
 మారుఁడు స్వైరవిహారుఁడు
 వీరినివారని మనకవివేకములనుచుక?

ఉ. మోవిని మోవిఁ జేర్చు నది
 ముద్దిడకున్నను మ్రొక్కుఁగేల ని
 చ్చావిధిఁ గాఁగిలించు నది
 చన్నులనొత్తమి వెచ్చనూర్పుఁ జే

నీవిక నంటు హత్తమికి

నెవ్వగఁ బొద్దును బూవుఁబాన్పుపై

దై వముఁదిట్టుఁ దిట్టుకొనుఁ

ద న్ననుఁ దిట్టును బెట్టుమూర్ఛిలుక్.

చ. యమవరుణాదు లెవ్వనిక

టాక్ష మపేక్ష యొనర్తు రాగమా

గ్రములు యదీయరూపగుణ

కర్మము లెన్నను నందివైఖరిక్

హిమకరసోదరీరమణుఁ

డెవ్వని వాకిటికార్యకర్త యా

యమరనరుండు కోరె నిను

నంగన, నీదగుభాగ్య మెట్టిదో!

చ. కొనరులొ చెక్కు నొక్కుటలొ

కూకిరవల్ పలికించి పల్కుటో

యొసపరియల్కలో నయము

లో రతిసుద్దులొ వింతముద్దులొ

పనఁ దొడనందుపొందికలొ

వా తెరమార్పులొ ప్రక్కమార్పులొ

రసికతలేని గేస్తురతి

రామకు నేమిసుఖంబు చెల్పుమా!

చ. వ్రతములఁ గృత్రుకోటి నుప

వాసములకొ దనువుల్ కృశింపఁగా
మతి సరళికి శిరోవృత్తిని

మౌనముతో మొగమోరగా వడికి
పితరులయస్స దీరెనని

పింతురు యశావనమత్తకాశిని
తతిహృదయంబు నేచుబలు

తాపసులకొ బసులంచు నెంచుమా!

సీ. నేటి కమానాస్య నేటికిఁ బున్నమ

నేటికి సంక్రాంతి నేడువిషువు
నేడు వృత్తిపాత నేటికి వైధృతి

నేటికి మన్వాది నేటికిఁ దిథి
నేటి కేకాదశి నేటికి ద్వాదశి

నేటికి శివరాత్రి నేడు వ్రతము
నేటికి ఋతుకాలనియనుంబుదప్పెను

నేటికిఁ బోనిమ్ము నేటి కోప

మనుచు దినములు గడపుచు నలనులైన
పాపజాతులు పెండ్లాడి పాలవంటి
వయసు వమ్మొనరింతురు వనితలకును
బుడమి సిల్లాలిపుట్టుక పుట్టనగునె?"

చ. అనుటయు సర్మకోపదర

హాసవిలాసలసన్నుభాజ్యయై

యనియె సహల్య యిట్లనుచు

“నమ్మకచెల్ల! యిటాడఁ జెల్లునే?

నను నటువంటిదానిఁగ మ

నంబునఁ నెంచెదో యెంచకున్న నీ
యనువున నందువా యెఱుఁగ

వా మగువా, నను నాదుచిత్తముఁ.

ఉ. ఎవ్వరి నేను మున్నుమొగ

మెత్తి కనుంగొనఁ జూచినావు! నే

నెవ్వరి చెంగటఁ, నిలిచి

తెవ్వరితో నగి, తేమిచేసితే

నెవ్వతె నింద్రుఁ డెవ్వఁడు బ

భీ! నను బోఁటికి నిట్టిసుద్దులా

ఇవ్వని మూలనున్ననను

నేటికి ముంగిటి కీడ్చేదే చెలీ!

ఉ. వేది యలంకరించుటయొ

వేల్చి కమర్చుటయో హవిస్సులక
బ్రోదిగఁ జేయుటో కుసుమ

ముల్ గొనితెచ్చుటా దేవపూజ క
గ్రోదకమాహరించుటయొ

యుగ్మలి, మా కిటువంటి నుద్దులీ
బోదలరానఁ గాను ననుఁ

జుల్కనఁగా నెదలోఁ దలంపకే.”

గీ. అనిన యోగిని యెల నగవంకురింప

“ఘనకచవు శైలకుచవు సైకతనితంబ

వేను నినుఁ జుల్కఁగానెంతునే మృగాక్షి!

పంచకన్యలలో నెన్నఁ బ్రముఖవీవు.

ఉ. ఎంతతపంబు సేసిన మ

తెంతపతివ్రతనిష్ఠ నున్నఁదా

నెంతకృశించినా వ్రతము

తెన్ని యొనర్చిన నెన్నిపుణ్యతీ

స్థాంతరముల్ చరించిన నొ
యారికి రూపవిలాసవంతుడై
కాంతునిఁ గొగిలించిన ను
ఖంబు లభించునటే విలాసిని!

ఉ. ఎందును సంచరింప కఖ
లెంద్రియముల్ సుఖమొంద డెందమున్
బొందుగఁ దన్నుఁదామఱవ
బుద్ధి కగోచరమైనయట్టి యా
నందము బ్రహ్మ మందు రది
సవ్యవయోసవమోహనాంగియౌ
చందనగంధికిఁ దొరకుఁ
జక్కనిమక్కువకాఁడు చిక్కినన్.

ఉ. చేతన మాటయే యరిది
చేతనమైన మనుష్యజన్మ మ
త్యాతతపుణ్యలభ్య మటు
లైనను స్త్రీజననం బలభ్య మా
జాతికిఁ గామమున్ సురత
సౌఖ్యము హెచ్చది పోవఁద్రోచినన్

పాతక మాతృహత్యకు స
మం బగుపాతక మొక్కటున్నదే.
సీ. కాంతుదంతక్షుతిఁ గాంచనిమోవియు
మోవియే చల్లమ్ముమోవిగాక

* * * *

ప్రాణేశుఁ డనుభవింపని యశావనమ్ము యా
వనమటే నిజమ యవ్వనము గాక
పతిమేన మకరికల్ వ్రాయనివేళ్లును
వ్రేళ్లటే కలజువ్వి వేళ్లుగాక
చంద్రకిరణమ్ము సోకిన చంద్రకాంత
మనఁగఁ బదియాటుకళల జిమ్మనికరంగు
కరఁగి కరఁగించి కాంతునిఁ గవయకున్న
నారి నారియటే వింటినారి గాక.

ఉ. ఏలనె జాలి సర్వజగ
దీశ్వరుడైన సురేశ్వరుండు ని
న్నేలఁ దలంచె మేలు గన
వే వినవే యరచేతికబ్బు లి

జ్వేలను బేలనుం బలెబ
లే పలుకందొరకొంటి వైన నీ
కీలు నొకిం తెలుగుదు వ
కీలొనరింతు వికీలు వేటికే?

చ. చిలుకలకొల్కి, నీసాగను
చిత్తరువందునఁ జూచి కన్నులన్
బలపల నీరునించి తల
వంచి తలంచి భ్రమించి మించిహా
వలపుల కేమిసేతు సని
ప్రార్థనచేయు నుమామహేశులన్
బలరిపుఁ డమ్మహామహుని
భావ మదేమి యెఱుంగఁబల్కవే?”

క. అనిన సహల్య యొకించుక
నునుజెక్కుల నప్పుడోచ నూల్కొన నీకన్
అనుఁ దాననుతాపనతా
ననతావనతాంగి యగుచునవమధురోక్తి.

సీ. “స్వర్ణచిత్రవిచిత్రవర్ణమందిరములా
యావర్ణనదనంబు లింక్రునకును

సురసిద్ధసాధ్యభాసురదివ్యవీధుల
 యాయాశ్రమంబు దేవేంద్రునకును
 వరకల్పనాకల్పకరకల్పతరువుల
 యీవృక్షములు నందనేశునకును
 పటుదాన సందానబహుమానగజముల
 యీమృగావళులు మహేంద్రునకును
 రమ్యసౌందర్యవరకళాప్రౌఢీమలును
 గలిగి చెలఁగినయింద్రాణిఁ గాను నేను
 ప్రేమ నాపైని శక్రుఁ డేరీతిఁ బూనుఁ
 గ్రొత్తవలపులు వలవరే కుతలపతులు.
 సీ. రంభకై వడిఁ గంబురాగుల్కుపల్కులో
 తమిఁగూర్చువలపులో తారరీతి
 నూర్వశిచందాన నొరపొందుచిన్నెలో
 రక్తిఁగుల్కుటా మదాలసవితాన
 శశిరేఖయందాన సకలకళాప్రౌఢీ
 ఎదురాత్తులిచ్చుటో హేమలీల
 మంజుషోషనిరూఢి మణితానుకూల్యంబా
 మాసలీలలో ధాన్యమాలినివలె

నెటిఁ దిలోత్తమగతి నతిన్నేహగరిమ
నెనయుటా నాగరికరీతి యింతలేని
తపసియిల్లాండ్రపై బాళిఁ దగిలి మిగుల
వగలఁ జెందుదురే తమవంటిదొరలు.

క. సతికిఁమును జేపట్టిన
పతి నొక్కరుఁ దక్క నితరుఁ బాటించుట సం
గతియట వే నీ కెంతటి
మతిదిటవే యిట్లు నుడువ మర్యాదటవే?"

ఉ. నావుడు యోగినీరమణి

సవ్యచు నెచ్చెలికొప్ప దువ్యచుఁ
నావచనంబు వేదవచ

సంబని యెన్నుము బొంకెఱుంగనే
నీవు జసించినప్పుడె ను

రేంద్రుఁడు నీదగుచెట్టబట్టి నాఁ
డీవిధి యాను గాదనిన

నీవె ముసీంద్రుసచే నెఱుంగుమా!

క. అది సూక్ష్మరూపమంటే

నిది యాతనిస్థూలరూప మిదియదివేతా!

మదనాశుగసదనాయిత

వృదనాగతధైర్యవయ్యే దేలా బాలా!

క. రాజీవాక్షి, 'యహల్యా
యై జార' యటంచు నాగమాగ్రస్తుతుఁడౌ
నాజిష్ఠునెనయవే ,యో
షాజారమిదంప్రియ' మనుచదు వెటుంగవటే!"

క. జటిసీమణి యిటులాడిన
కుటిలాలక యింద్రు నెనయుకోరిక వొడమకొ
దటుకునఁ బతిభయ మెసఁగఁగ
నటునిటు ననలేక శబలితాశయ యగుచుకొ.

ఉ. కూరలు కందమూలములు

కూళ్లు తలంటులు గారనూనె మా

చీరలు నారపట్ట కయి

చేయుట మాకులమందె లేదు కాం

తారమునక జరించుట తృ

ణంబులమీఁదఁ బరుండుటలే మముం

గోరెడువారలుం గలరె

కోమలి, నీదువివేక మేమనకొ.

చ. మదనుని గుమ్మితీమొసలు

మాటికి మర్కములంటఁబొజినఁ

వదలనికోరికల్ మొలిచి

వర్ధిలి డెందమునందె డిందినఁ

హృదయము తాయి చేసికొని

యింపు దలంపక యుండఁగాఁ దగఁ

గదలఁ దరంబె యొక్కనికిఁ

గంఠము జూపిన కంబుకంఠికిఁ.

ఉ. అద్దములోనఁ దోచు ముడు

పందనిమానిఫలంబు కోపపుఁ

గద్దరిచిల్వచేబడిన

గందపుడీవె మహావిషంబులో

సద్దినపణ్ణెరంబు మగ

నా లది కొంచెమునఁ లభించునే

సుద్దులు వేయునేల బల

సూదనుతోఁ డెలియంగబల్కువే.

సీ. చక్కనివాఁ డింటిచాయకు వచ్చిన

మామగా రూరక మండేపడును

పుట్టింటిలో నొక్కపూట యుండఁగ రాదు
కత్తికోతఁగఁబోరు నత్తగారు
నిమిషంబు పొరుగింట నిలిచియుండఁగరాదు
పటుకార్లఁ బట్టునువదినగారు
కడకుఁబోయిన నొక్కకడ నుండఁగారాదు
మఱదలు కొండేలమారిబసివి
తోడికోడండ్రు చూపోవ కాడుకొండ్రు
పట్ట పగబట్టి పోరాడు బావగారు
జారసంగతిఁ గాంక్షించు చంద్రముఖికి
నత్తగారిల్లె కారాగృహంబు దలఁప.

క. భావమున నేమికిటుకో

నావంక నె చూచుచుండు నామగఁడెపుడు
రావశమో పోవశమో
యీపని కెవ్వనికైన నిందునిభాస్యా!

క. కాదని నీమొగమొటకు

నేదయినన్ మంచి దంటినేనియు రతికే
భీదక్షు నతని నెవ్వఁడు
మేదిని మెప్పిరపనేచ్చు మేలిమితోడన్.

క. తారావధూటి యొక్కతె
తారాపతి యొక్కరుండు ధన్యులు జగతికొ
వారివలె సాహసింపఁగ
నేరికి శక్యంబు మగల కింతులకై నక.

క. నామనవిగఁ దనపై నిఁక
నీమమతలు మానుమనవె ఎవ్వరి కెవరే
కామువెతల్ నావలె ను
త్రాముని సైరింపుమనుము తామరసాక్షి!

ఉ. చుక్కలతేనిఁ గంతుని ను
చుక్కను చుక్కదనంబుగల్గు మా
చుక్కని సామి పాదజల
జాతము తొదలఁ జేర్చి మ్రొక్కితికొ
చిక్కఁగఁ గొఁగిలించితిని
సేమము వేడితి నేడనున్న నీ
ప్రక్కనె యున్నదాన నని
భావమునకొ నెనరూనఁబల్కువే.

సీ. తనగుణంబులు విని ఘనమైన పులకలఁ
గడిమిపూవులగు త్తికరణినుండు

తనరూపు భావించి తనరినచెమటచే
 మధుసిక్తపద్మినిమాడ్కినుందు
 తన విలాసమునెంచి దర్పకబ్బాలచేఁ
 గనకశలాకనఁ గరఁగుచుందు
 తనపొందికఁ దలంచి తనువేల్ల జల్లనఁ
 జిత్రార్పితాభసిశ్చేష్టనుందుఁ
 జేతనంబయ్య నేను నచేతనముల
 సరణి విరహాఖ్యకల్పావసాన జలధిఁ
 జేత నీదుచుఁ బారంబుఁ జేరఁగాన
 ధరణి మగనాలికంటెఁ బాతకియుఁ గలదె?
 మ. విరులెల్లఁ ప్రదరంబులయ్యె విధురు
 స్వీచుల్ దలంపంగ బం
 ధురహేతిప్రకరంబులయ్యె నళిసం
 దోహంబులెల్లఁ భయం
 కరదుర్వారశీలీముఖ ప్రతతులై
 కన్నటై నేదిక్కులఁ
 మరుఁడయ్యెఁ నుఖ మెప్పుడో కలుగుటల్
 నాతావముల్ దీఱఁగఁ.

- సీ. ఎన్నటికోకదా యెమ్మెకాని కరంబు
 లెత్తి నాకన్నల నొత్తుకొందు
 నెన్నటికోకదా హృదయేశుసందిట
 నివ్వటిల్లెడు ప్రేమఁ బవ్వళింతు
 నెన్నటికోకదా పన్నెకానియురంబు
 గబ్బిగుబ్బలఁ గ్రుమ్మి కొఁగిలింతు
 నెన్నటికోకదా యేలినసామికి
 నందపువాతెఱ విందొనర్తు
 నెన్నఁడోకద వగకాని కింపుమెఱయఁ
వితలుగానుపించి
 హవును చెల్లింతుఁ జెలులలో నతిశయింతు
 ననుచు నేనుండు నీయాన హంసయాన!
- గీ. ఏఁబరాధీనఁ గావున నింతవంతఁ
 గ్రాఁగుచుండంగవలసెను గాకయున్న
 సేఱకలను గట్టెకొనియైన నెగసివచ్చి
 తనయెదను వ్రాలనా చిల్కతాళివలెను.
- ఉ. భారములాయెనమ్మ కుచ
 పాళికి హారము లేమిసేతు ని

స్సారము లాయెనమ్మ ఘన
సారము మన్మథభూతభీమహుం
కారము లాయెనమ్మ కల
కంఠనినాదములమ్మ చెల్లి, నా
ధారము లాయెనమ్మ పరి
తాపభరంబులకెల్లఁ బ్రాణముల్.

ఉ. పట్టఁగరాని మోహమునఁ
బైకొని తోచినవెల్లఁ బల్కితీ
మట్టునఁ గట్టిపెట్టు మిది
మానసమందె ధరిశ్రీలోపలఁ
పుట్టని యట్టిబిడ్డలకుఁ
బూసలు గట్టుదు రమ్మలక్కలే
గుట్టున నుండుదాన నతి
కోపనుఁ డింటిగృహస్థు యోగిసీ!

క. నాతల్లి నీవు నీతో
నాతలఁపేమిటికి దాచ నాతీ, మాయిం
టాతఁ డెప్పుడైనఁ గలసిన
నాతనిఁగాఁదలఁతు ముకుళితాక్షిద్వయనై.

గీ. అగ్నిపాహిత్రాలవే శాయెనమ్మ! నీవు
పోయిరమ్మని పంపి యాపాలతియుండ
సంభవించును దోషాధికార మింక
గనుగొన ననర్హమని సూరికన్న మొగిచే.

సీ. కరిఘటాహలిపటాశరభటా యసకటా
హములవైల్యము పొంత నణగఁద్రొక్కి
హరిశిలాభరజలాకరపికార్భకకులా
మితకాంతిసంతతి మితము చేసి
ఉరగరాడ్గరదురాధరధరామితశరా
సితరుచ్చిప్రాచులచేరి చేరి
అభివిభాసురవిభాహరివిభాతులితభా
సంతతాభ్యుదయముల్ సంతరించి
యినసుతాపింఛతాపింఛవసదనికర
ఖంజనాంజనగిరి నీలకంజపుంజ
జంబుకాదంబసైరిభాడంబరములఁ
దాండవించెను దమము భూమండలమున.

చ. తెలుపును నల్పుదిక్కులు వి
దిక్కులు మేరునగంబు సర్వపం

బిలయు నభంబు దూరము స

మీపము హ్రస్వము దీర్ఘమన్న సం
జ్ఞలు గల సృష్టి నేమిటి కొ

నర్చితి నంచు విరించి యెంచఁగాఁ
బ్రళయపయోధు లొక్కమొగి

బర్హిసటుల్ వెసఁబర్వఁ జీకటుల్.

చ. మదననిదాఘతాపముల

మాన్సు ఘనాఘనసంఘమోయనన్
గదిసె మహాంధకారములు

కాంతగవేషణతత్పరాత్మలై
కొదుకుచు సందులన్ దిరుగు

కొమ్మలు బెళ్ళుమెఱుంగు లైరిలన్
వదల నిహర్షమయ్యె నిశి

పాంథజనంబులకున్ దురంతమై.

గీ. తాపము లణంగె భూతసంతతు లెసంగె
నతనుధర్మపరిస్ఫూర్తు లతిశయించె
నుత్తమస్థితిమించెను నుత్తమముగ
ఖరకరాభావమే కుభంకరము ధరను.

చ. ఒకమగనాలు మాటువఁగఁ

డుండునికేత మెటుంగకే తమో

వికలత నొక్కెడన్ నిలువ

వేటొకతంచుఁ దదీయభర్త యా

సకియనె కొఁగిలింప నది

జారుఁ డటంచును జారయంచుఁ దా

రొకరొకరిం దమిం గలిసి

రుద్ధతి మస్త్రభుఁ డుబ్బి యార్వఁగన్.

చ. నెడవిలుకాని వేదనల

వేఁగుచు దుర్విటు లేఁగఁ జీకటిన్

గుడిసెలు పంచలున్ నెడలి

కుంటియు గ్రుడ్డియు భుగ్గు రుగ్గ ము

ట్లుడిగినయింతి మున్ను వల

యోత్కరశబ్దనివేదితాత్మలై

బడిబడిఁ బైఁడిఁదీసిరి త

మం బఖలోత్తమమంచు నెంచుచున్.

ఉ. కప్పలకప్పడంబులును

గస్తురిపూతలు చాలు నిప్పుడే

చొప్పననేఁగినన్ మనలఁ
 జూడఁగలండ్లె త్రినేత్రుఁడేనియున్
 ముప్పదినాళ్లు నీదృశత
 మోవృతి సేయఁగరాదె బ్రహ్మయం
 చప్పెనుచీఁకటిన్ వెడలి
 రారటమై కులటల్ తటాలనన్.

క. ఆయామవర్తి మునివరుఁ
 డాయామము నిగమసంహితాభ్యాసకృత
 వ్యాయామశ్రాంతవఃతిన్
 సాయామతరుచ్ఛ దాస్తృతాజినశయ్యన్.
 మ. పవళింపన్ రమణీశిరోమణి రతి

ప్రారంభసంరంభతన్
 ధవుపాదంబులు పట్టి యొత్తెడువితా
 నన్ గోరు సోకించినన్
 “నవలా, నీదుచెఱంగుమాసి పదియార్
 న్నాల్లాయెఁ గాలంబు ద
 ప్పె వృథాదోషమిదేల మాను”మన న
 వ్వేళన్ విలోలాత్మయై.

క. 'త్రిదశాధిపుఁడై తేఁ గద
యద నెఱుగుచుఁ గోర్కెఁదీర్చు'ననితనలోనన్
మదనాశుగ మదనాశుగ
మదనాశుగధాటి కదిరి మానినిమునితోన్.

శా. "బౌలెం డంతకుమున్నె మాకుఁ బనిలే
దాచోదనే; నిద్రపై
బాళిన్ మీపదమూలమందు శయనిం
పన్ వచ్చితిన్ జోలి చాల్
చాలు బొమ్మని యల్క మాఱుమొగమై
చంద్రాస్య నిద్రింప న
వేళ్ళన్ శాంతమహార్ణవం బనఁగ సం
వేశించె నమ్మానియున్.

వ. తదనంతరంబ.

ఉ. యోగిగతిన్ సురేంద్రుఁడును
యోగ మొనర్చి తదీయసూక్తిపై
యోగజరాజగామిని వి
యోగదశన్ విని దాని చాతురీ

యోగము మెచ్చి కంతుని ని
 యోగము నౌదలఁ దాల్చియంత సం
 యోగము సాహసక్రియఁ బ్ర
 యోగము సేయఁగఁగూడ దక్షమతికా.

గీ. కోడిగవుఁ గంతుయాతన కోడి వజ్ర
 కోడియై కూసెఁ “గొక్కొక్కోకో” యటంచు
 మాని మేల్కొని వామన స్మరణ దనరఁ
 గాల మరయక మునుగంగ గంగకరిగె.

క. గాతమవేషమున బెడం
 గా తమకము మీఱ నిర్జరాధీశుఁడు బా
 గా తమమునఁ జేరం జని
 గాతమసతికరముఁ బట్టె కొతుకమెసఁగకా.

గీ. “కొమ్మ యొకపుంజు తన పెంకికోడిఁదలఁచి
 కూసెఁగా కది వేకువకోడిగాదు
 ప్రౌద్ధ వాడువంగఁ దద్దయుఁ బ్రౌద్ధగలదు
 ముద్దుగా శయ్య కరుదెమ్ము ముద్దుగుమ్మ!”

చ. అనిన నహల్య శంక మది
 సంకురమందఁగ మందహాసయై

యనియె 'మునీంద్రవేషమున
నాశతమన్యుడొ కాక యన్యుడొ
ననుఁ జెనకంగవచ్చె ముని
నాథుఁడు గాఁడని ప్రేమయున్ భయం
బెనయఁ గరంబుఁ దీసికొని
యిట్లనియెన్ గిలికించితంబుగన్.

చ. "రతిపతి యంపఱంపముల
రంపునఁ గంపమునొంది నేను మున్
రతికయి వచ్చి మచ్చిక లొ
సర్చినఁ బేర్చినచర్చ 'నొప్పనే
ఋతుదివసంబు దప్పెఁగడ
కేఁగు మటంటి విదేమి'యిప్పు డీ
గతి బతిమాలె దెవ్వఁడవొ
కల్లలుచెల్లవు పల్కు"నావుడున్.

గ. "అలశతానందగురుఁడు గోత్రాధికారి
పరుల శతకోటియుక్తుల భంగపఱతు
నాత్మభూసన్నిధిని నీక రాంబుజంబుఁ
గాంతుఁ బట్టితి నన్నెఱుంగవె మృగాక్షి

చ. అతివల జాతిచేష్టితక

శాన్పదమర్మవిభేద భేదియై

జతనగు జవ్వనం బుడిగ

జాటకమున్నె యధేష్టభోగముల్

ప్రతిదివసంబుఁ జెందకయె

బాలిశుడైన జనుండు పిమ్మటన్

గతజలసేతు బంధనము

గాఁ దలఁచున్ విషయోపభోగముల్.

క. ఋతుకాలదినములైనన్

ఇతరదినములైన మఱియు నేదినమైనన్

వితసేయక రతికేళి

వ్రతయగుకృతికఘమురాదు వనితా"యనుచున్

క. శ్లేషార్థము చెలిసి నిజా

శ్లేషార్థము వచ్చె నలశచీపతి యనుచున్

యోషారత్నంబు తదా

భాషణకౌతూహలాను భావాన్వితయై.

ఉ. "నాపయి నింత ప్రేమ ముని

నాధున కెన్నఁడుఁగానఁ గావునన్

నాపతి వీవుగావు కుమా

నాకృతి నెవ్వడవో యెఱుంగ నీ

రూపముఁ జూప కూటక మ

రుల్ గొని బల్మి యొనర్చితేని నే

సైఁప నిజంబు పల్కు మిఁకఁ

జల్లకు వచ్చియు ముంత దాఁతురే?"

చ. అనుటయు జాళువామినుకు

టంచులదుప్పటి వల్లెవాటుతో

ననుపమతారహారకట

కాంగదముఖ్యవిభూషణాభితో

ఘనఘనసారసంకుమద

కల్పకమాల్యకదంబకంబుతోఁ

గనఁదగియెన్ శచీవిభుఁడు

కంతుపసం తగతిన్ నిజాకృతిన్.

ఉ. ఆలలితాంగి యాసురుచి

రాంగునిఁ గన్గొనినంతఁ జెమ్మటల్

గీలుకొనంగ మేనుబుల

కించ నకించన ధైర్యయై మదిన్

జాలియు బాళిఁ దత్తరము

నానఁగ నానఁగ నానగారి ను

స్మిలదపాంగసీల సలి

నీదశరాజనిఁ బూజ చేయుచున్.

ఉ. “దేవ, శచీమనోరమణ,

దేవర వచ్చినదేమి?” “నీదు శో

భావిభవంబుంజూడ;” “వన

వాసినికేమిటి చెల్వు? రత్న”-మే

తావున నున్న నేమి?” “వసి

తానవమన్మథ, నాపయ్యిగృహ

ద్భావననానతిచ్చెదవు;”

“భావజునాన ని జంబుపల్కితిన్.”

క. “నామగనివేషభాషల

నేమిటికి ధరించివచ్చి తెఱుంగంజెపుమా”

“నీమగనిరూప మాటకు

పైమాటలు నడపవలదె పంకజగంధీ!”

క. “తగవా యిటువలెఁ బల్కుఁగ

మగనాలను నేను భవనమాన్యుడ పీఠన్

సగరాజదమన, నిన్ను

సగరా యిట్లయిన సురలు సగరావళులన్.”

క. అని పలికి యళుకుఁ గులుకున్

నునుసిగ్గునురాగరసమునూల్కొనుచూడ్కిన్

గనుఁగొనుచు సవలఁ బోవఁగఁ

జని యడ్డముసొచ్చి పాకశాసనుఁ డనియెన్.

చ. “నిలు నిలు మోలతొంగి, కరు

ణించవె చంపకగంధి, సిగ్గుతే

చిలుకలకొల్కి, యంజకవె

చిత్తజుహువులముల్కి, నీపయిన్

వలచితినే మృగాక్షి, పెర

వాడనటే శుకవాణి, యేనికన్

నిలువఁగలేనె చాన, నను

నీదగుబంటుగ నేలవే చెలీ !

శా. నామీదన్ దయసేయవే పలుకుపం

తంబేల వే యేలవే

మోమోటం బొకయింతలేక సక్కి, నీ

మోమైననుం జూపవే

నీమో వించుక నొక్క నీయగదవే
 నీప్రక్కకు జేర్చవే
 యేమై నాపలుకాదరించు వెత నే
 నెందాక సైరింపుదు.”

క. అనుచు బలిరిపుడంతట
 జనవును బలిమియును నెనరుపైఁగలుఁ దోఁప
 దనకరముల వనితామణి
 చనుమొసలకు వేగఁ జూచఁ జూన యిటాడె.

చ. “సరసము చేయరాకు ననుఁ
 జన్నులపైఁ జెయి వేయబోకు ని
 ల్వరమని నల్వరు వినుకు
 లఁ గడునిందలు గట్టి యెందుకు
 వెఱవకయాడుకొందు రవి
 వేకమున వల దేల వాదు ని
 ర్రసపతి! చాలుఁజాలు ముని
 రాజు విన మఱి మోసమయ్యెడు.”

చ. “మునిపతి కోపగించినను
 మోసమటంటివి మోసమేలనో

వనిత, యతండు నిష్కృపటి
 వాహిని, కేగెను దానమాడ నీ
 మనసుకరంగఁ గావలెను
 మక్కువతో ననుఁ గొఁగిలించి నీ
 ఘనగళశబ్దమంత్రములఁ
 గాయజ భూతముఁ దోలఁగావలె.

ఉ. దూరపుఁగొండలు నునుపు
 దోచునటన్నది నిక్కమాయె నో
 వారిజగంధి, నీమనసు
 వచ్చునటంచని వచ్చినాడ ని
 స్సారము చేయఁగాఁ దగదు
 చక్కన గా దిది లేనిపోని యీ
 బీరములేల నాదుమన
 వివినవే ఘనవేణికామణీ!

* * * *

చ. సతతము నీగుణంబులను
 జక్కఁడనంబును విందుఁగందు సం
 గతిగ.....ము
 ఖంబునఁ గోరిక దీర్తువంచు నే

మతిని దలంచి నీకడకు

మానిని, వచ్చితి కాదటంటివా
యతనుని యాస నీమగని

యాస మఱిమఱి యాస నాపయి

సీ. కొమ్మ, నీ కమ్మని కెమ్మోవి యీయవే

యమృతంబుఁ గ్రోలిన యరుచి దీట
కలికి, నీచను గుబ్బకవఁజేరనీయవే

కనకాద్రిపై నున్న కనటుదీట
సుదతి, నీకొఁగిటఁ గదియింపవే కల్ప

సుమతల్పమున నున్న సొలపు దీట
వనిత, నీతొడజగ్గుఁ గనుఁగొన నీయవే

రంభతోనె నసిన రట్టుదీర
మస్తుమీఱిన సురహస్తి మస్తకంబుఁ

గుస్తరంచిన మామకహస్తములకు
హాయిగా నీనితంబంబు లంటనియవె

కంటు నామీఁద నేల వాల్గంటి, నీకు.”

క. అని చెలిపాదంబులపై

ఘనచింతామణిసురత్న కనక కిరీటం.

బునుమోపి లేవకుండిన

వనజానన సిగ్గువలపు వడ్డికిఁబాటన్.

క. “దేవుడ వేలినసామివి

పోవయ్యా! నీవు నాకుమ్రొక్కఁగఁ దగునా
లేవు”మని గుబ్బచనుమొన

లా విభు నెదసోఁక నెత్తె నంగన ప్రేమన్.

ఉ. ఎత్తినపట్టు వీడక సు

రేంద్రుడు తత్కుచకుంభపాళిపై

నత్తమిలన్ దురంత విర

హర్ణవ పూరము నీదుకై వడిన్

హత్తి రసాలసాలమున

నల్లెడు మల్లియతీవక్తై వడిన్

గుత్తుగుబ్బలాడి చను

గుత్తులఁ దత్తను వొత్తు సొక్కుచున్.

ఉ. అంతటఁ గొంతసేపటికి

నంగన సిబ్బెపు గుబ్బ గ్రుమ్మినన్

స్వాంతము జల్లనంగ బల

శాసనుఁ డాసను మోవియాన నొ

క్లింత మొగంబు ద్రిప్పి “పడ
కింటికి రమ్మట కొన్ని సమ్మతుల్
కాంతుడ, నీ వొసంగినను
గాని యొడంబడ” నంచుఁ బల్కుచున్.

గీ. చెట్టపట్టుక తనదు పూసెజ్జకడకు
వల్లభునిఁ దోడుకొని పోయి వలపు మెఱయఁ
దొడను దొడఁజేర్చి కూర్చుండి తోయజాక్షి
తోయజాక్షీణ రసధార దొలుకఁ బలికె.
సీ. “మెఱుఁగువాతెఱ నొక్కకుర యెంగిలయ్యెని”
“యమృతాని కెంగిలి యనఁగ నెమె”!
“సుద్దిగ నున్నాను వద్దర మైవ్రాల
“నతివ, బంగారాని కంటుగలదె?”
“గుబ్బచన్ను లనంటకుర యొక్కప్రొద్దురా”
“చెయ్యంటకయగోటఁ జెనకరాదె”
“కొఱికిన మడుపువద్దర నేడు నోమురా”
“తరుణి, యైనను నీవె కొఱికియీవె”
“వ్రతము కలయిక కారాదు వాదులేల”
“కలయకయె కళలయిక్కువల్ తెలిసి నొక్కి

దక్కి దక్కింతు నే నిన్నుఁ దరుణి, యనఁగ''
 నిగ్గు మొగమునఁ గళదేర నెలతయనియె.
 సీ. "నేను నీచెక్కుల నెలవంక లుంతును
 నీవు నాచన్నుల నిలుపరాదు
 నేను నీ కెమ్మోవి నెటిగంటునేయుదు
 నీవు నామోవి కందించరాదు
 నేను నీకురు లెల్ల నెటిఁ జిక్కువఱుదు
 నీవు నాకొప్పుఁబ ట్టిడ్వరాదు
 నేను నీగళమున మృగనాభి నలఁదుదు
 నీవు నానెమ్మేన నించరాదు
 గుటగుటల మీటిగడిదేటి కూకిపల్కు
 నీవు నేనును బల్కురా దిట్లు సమ్మ
 తైన వచ్చెద నీవు రమ్మనినకడకు
 వివిధశృంగారరసలోల, విబుధపాల!"

చ. అనుటయు నల్లనవ్వి విబు
 ధాధిపుఁ "డట్లనె నొనుగాక మం"
 చన గురికట్టునిల్చునటె
 యంగజుకేళి నటంచుఁజేర్చెన

క్కున ననబోడిఁ జన్మొనలఁ

గ్రుమ్మె సురేంద్రుఁడు మోవియానెఁ గం
జనయన చెక్కుగీటెను గ

చాకచిఁ బోరిరి వార లిర్వరుఁ.

వ. ఇట్లు మదనకద నారంభ సముజ్జ్వలభమాణ
మనోభిలాషల నయ్యహార్య సుందరీ పురం
దరు లమందా నందకర చందనాది కస్తూరికా
పరిమళ ద్రవ్యంబులకు సొమ్మసిల్లియుండి రప్ప
డమ్మందయాన బృందారక బృందవందిత పదా
రమిందుండగు నాసంక్రందనునిం గలయు
మోహవేశంబునం బట్టరానిగుట్టునం జిట్టా
డుచు మట్టుమీఱి యతండు కౌఁగిటం జేర్పనీ
యక యబ్బరంపు గబ్బి సిబ్బెంపుగుబ్బల
నిబ్బ రంబునఁ జెయిసోఁకిన సోఁకనీయక కటికి
చీఁకటికప్పులఁ గుప్పునఁ గప్పుకొప్పునిమి
రినఁ నిమురనీయక మిక్కిలి యెక్కువయైన
చక్కని చెక్కుగీటినం గీటనీయక మధుర
సుధార సధారాధురంధరంబైన బింబాధరంబు

గ్రోలినం గ్రోలనీయక కుందనపుటదంపుగెంటెన
పూవునుం గుంటుపఱుచు.....

.....నంటిన నంటనీయక మెండొడ్డు
కొని యేమటించి యొయ్యనొయ్యన విరుల
శయ్యకుఁ జేర్చి లాలించి కౌఁగిలించి యద
లించి బాహాబాహిఁ గచాకచింబెనంగి యల్లం
దులకుం గమకించి..... చివురు
సవురు జవురు మోవితేనెలఁ గ్రోలి
పైకొని కోకిలచందంబున శ్రవణానందంబుగా
గుట గుటం బలుకుచు మేలు, బళీ, హళాసు,
శాబాసని మెచ్చి యొకరొకరిమేను లప్పళించి
వితవిత పిలుపులం బిలుచుచుఁ గెందామర
లంబోలు కందామరల నరమోడ్పులు గావి
చుచు మన్నభబ్రహ్మనందంబునుం బొంది
మఱియును.

శా. “కౌనే ముద్దులగుమ్మ, చూచి తవునే
యందంపుఁబూరెమ్మ, మే

తానే చక్కదనాలయిక్క, యదెమే
 లబ్ధాస్తుచేధక్క, యా
 దానే యింతులమేలుబంతి, భళి శి
 స్త్రానే కళల్దొంతి, మి
 న్నానే యంచు మఱి బురందరు డహ
 ల్యాభామ నీక్షించుచున్.

సీ. ఎన్నడు నేర్చితే యింతులమేల్బంతి,
 పారావతారావపాటనంబు
 యెపు డభ్యసించితే యిందుబింబానన,
 వివిధచుంబనకళావిభ్రమంబు
 యెచ్చోట నేర్చితే ఏణీవిలోచన,
 సఖరాంకవి న్యాసనైపుణంబు
 యేనాఁ డెఱింగితే చీనిచక్కెరబొమ్మ,
 పంచబాణాహవప్రౌఢిమంబు
 మూలనున్నట్టి జడదారిముద్దరాల
 వెన్నిచిన్నెలు నేర్చితే యెమ్మెలాడి,
 మేలు మేలసి కాంతుడు మెచ్చి పొగడ
 వింతవింతగ మఱియును సంతసమున.

సీ. వెనుదీయకుమటంచు వెడవిల్తుఁ డాడించు
 జాటిపోలికఁ గీలుజడ చలింప
 స్మరసంగరంబునఁ గురియు పూవులవాన
 తెఱఁగున సరులముతైములు రాల
 మరుఁడను జగజెట్టి బిరుదువీణలమాడ్కి
 గళరవంబున జమత్కార మెసఁగఁ
 జిత్తజరాజ్యభిషేకాంబువుల మాడ్కి
 జల్లుగాఁ జెమట చిత్తస్థు గురియ
 మదన పరదేవతాధ్యానమహితనిష్ఠఁ
 బోలి యటమోడ్పుఁగనుదోయి పాలుపు మీఱ
 నంబుజేక్షణ
 నెలమి నమరావతీంద్రు దేవేంద్రుఁగూడి.

వ. అప్పుడు,

ఉ. భావము లొక్కటయ్యెను బ్ర
 పంచ మొకించుక తోచదాయె నే
 నీ వసుభేదము జనె య
 నిర్వచనీయ మఖండ మాత్మనా

క్షౌవిదితంబు నద్వయ ము
నంతమునౌ సుఖ ముప్పతిల్లె నిం
దీవరగంధికి బతికి

నిర్భర... మొంది పొందుచోక.

సీ. చంద్రమండల సుధాసారమూరినయట్లు
చెమటచే నెమ్మొము చెలువుమీఱ!

అంకుశక్షత మదహస్తి కుంభములన
గోటిపోటులఁ జిన్నిగుబ్బు లెసఁగ
మగ తేఁటి వ్రాలిన మంకెన విఠిలఁ
గావిమోవిసి బంటికాటు దనర
గాలికిఁ గదలెడు కదళిక రీతిగా

గడగడమని తొడల్ వడఁకుచుండ
జాళువాగట్టుమీఁదను వ్రాలినట్టి
నీలమేఘంబు చొప్పున నెరులు కటిని
వ్రాల లేచి లీల నిలిచె
నింపున నహల్య యవ్వేళ నిండ్రుచెనను.

ఉ. వేకువజాము దోచె నళి

బృందగరుద్భవవారసంహతి

స్తోకదశద్వితీ స్ఫురిత
తోయరుహస్రసరస్వరందభా
రాకలితోదకద్విగుణి
తాంచదభంగతరంగభంగి ప
ద్మాకరశీకరాంతరవి

హార ముదారసమీర మంతటా.

సీ. మరుసాముకండముల్ గిరికొన్నతొడలతోఁ

దడబాటు చెందిన నడలతోడ

..... జిక్కులు వడ్డ సరులతో

నెరికొప్పునను బాటు విరులతోడ

గజబిజిపలుగంటిగమి కావిమోవితో

నెటిదప్పి వదలిన నీవితోడఁ

గెంపారు నెలవంకగుంపులఁబెక్కుతో

సోగకన్నుల నిద్రసొక్కుతోడ

మిగులఁ జెడరినయలకల మెయిపులకల

కెలఁకు లరయుచుఁ జలుకలకొలికి యపుడు

దురుసునడలను గేళిఘండిరము వెడలె

నలరువిలుకాని మదహస్తి యశా ససంగ.

చ. వెలువడి యింతటంతటను
 వేగిరపాటున నొంటిపాటునకొ
 గలయఁగఁ జూచి చూచి శచి
 కాంతుని మెల్ల నహల్యపిల్చి బల్
 మెలఁకువతోడుతకొ బనుప
 “మీఁదటి బుద్ధి యిఁకేమి పల్కితే
 వెలఁదిరొ, పోయివత్తునట
 వే దిటవే” యని యింద్రుఁ డిట్లనెకొ.
 మ, “తరుణీ, యేమని పల్కుదుకొ గమనవా
 ర్తల్ పల్కునోరాడదే
 మఱి కాదంచని యెంచి పోదునన రా
 మా, నేఁడు కాళ్ళాడదే
 సరసకొ నిల్చినవచ్చునీపతి యధే
 చ్చకొ నిల్వఁగాఁ గూడదే
 కఱవాయెకొగదె ముచ్చటల్ మనకు రా
 కల్ పోక లింకేడవే.

ఉ. నీవును నేను నొక్కయెడ
 నెమ్మది నెమ్మదిగూడి యుండుటల్

భావమునందు పైఁ పకను

పాపపుదై వత మిట్లుచేసె నే

నేవహి దాశఁజాలు దిశ

నెన్నఁడు మర్వకుమి ననుం దయా

భావనచేత" నంచు సుర

వర్షుఁడు వల్కిన కల్కి ప్రీతిగఁ.

సీ. "మోహనాకార, నీ మోముఁ జూచినఁజాలు

సొబగైన చందురుఁ జూడనేల?

మదనావతార, నీపెదవియానినఁ జాలుఁ

గండచక్కెరపానకం బదేల?

సరస, నీనెమ్మేనిచాయ సోఁకినఁజాలుఁ

గనకాభిషేకంబు కాంక్షలేల?

శృంగారమూర్తి, నీచెట్టబట్టినఁజాలు

నరిదితామరఁ గేల నంటనేల?

కళల ననుఁ జాల మెప్పించి కాఁగిలించి

నీవి వదలించి కదియించి నేర్పు మించి

రతులఁ దేలించి మదనసామ్రాజ్యమేలు

నేలికను నిన్ను నెడబాయఁజాల" ననుచు.

చ. సరసిజపాళిఁ దుమ్మెదలు
 చాలుగ నిల్చినరీతి దేవరాట్
 కరకమలంబులఁ దనదు
 కన్నులఁ గాటుకరేక దాకఁగా
 హరు వమరంగ నొత్తుకొని
 యంగన కన్నుల నీరునించి “యీ
 విరహము నెట్లుద్రోతుఁ గద
 వే యెడబాయుట” లంచుఁ బల్కుఁగన్.

చ. “కలకంఠీమణి, పోయివచ్చెదఁ గటా
 తుం బుంచు నామీఁద ని
 న్నైలమిన్ నమ్మినవాడ”నంచు సురరా
 జిట్లాడినన్ మందహా
 సలసద్వక్త్రము వాడఁ బ్రోడ మదిలో
 సంతాపమున్ గూడఁ జం
 చలమై ధైర్యము వీడ నింద్రుఁ గని వాం
 ఛాలోలితస్వాంతయై.

ఉ. “నమ్మినదాన, నాతనువు
 నమ్మినదానను నీకు; నింక నే

సమృద్ధి, నన్ను విర
హాగ్నికి బాల్పడజేసి పోవుట
సమృద్ధిమాయనా, విడువ
జాలితివా, యెటులైన నిన్ను నే
బొమ్మనఁజాల, జాలినను

బొందిని బ్రాహ్మణము లుండనేర్చునే.”
చ. అని యిటుపల్కి పల్కి బిగి
యారఁగఁ గొఁగిట జేర్చిచేర్చి గ్ర
క్కున మధురాధరంబుచవి
గ్రోలుచుఁ గ్రోలుచుఁ బాకశాసను
బసుప నతండు మెల్లఁగను
బ్రక్కలు చూచుచుఁ బోవుచుండఁగా
మునివరుడైన గౌతముని
ముందట నిద్రుఁడు గానఁగాఁ దగెన్.

ఉ. కంటికి నిద్రసొక్కు మయి
గాడిన గాబలనొక్కు మోవిపై
సంటిన పంటిరక్కు సొగ
సైనసిగ్గ బలుచిక్కు గోటిచే

గెంటినముద్దుచెక్కు రహిఁ
 గీల్కొనియుండినవానిగా మదిన్
 గంటున గౌతముండు తెర
 గంటిదొరం గని యాగ్రహంబునన్.

ఉ. చండకరాభుడైన ముని
 చంద్రుడు కోపముతోడ “నోరి, యా
 ఖండల, కండగర్వమునఁ
 గన్గొనలేక మదీయకాంత ను
 ద్దండత నాదువేషమునఁ
 దద్దయుఁ బొందితి వట్లుగాన నీ
 వండవిహీనుడై తిరుగు”

మంచని మించి శపించె నెంచకన్.

చ. ఇటు శపించి గౌతమ ము
 నీంద్రుడు వేగ నిజాశ్రమస్థలిన్
 గిటుకునఁ జేరి కోప మెదఁ
 గీల్కొన భార్యను బిల్వ సంతలో
 దిటవెడలంగ నంగన మ
 దిన్ దడబాటు చెలంగ మానిచె.

గట వినయంబుతో నిలిచె

గాల్లకు నీళ్లును గొంచు గొబ్బునన్.

ఉ. ఆతటి నాలతాంగిని మ

హాగ్రహదృష్టిని జూచి “యోసి, నీ
చేతిజలంబు లంటనికఁ

జెల్లునె యెంతటి జంతవే బలా
రాతిని గోరి కూడితివి

రాతిరి జామునఁ గావునన్ బలా
రాతిశరీర మందు”మని

రాజముఖన్ సునఖన్ శపింపఁగన్.

క. గడగడ వడతుచుఁ దడఁబడి

పడఁతుక జడదారిచరణ పంకజములపైఁ
బడి “శాప మెప్పుడుఁగడతున్ [నియున్.

నుడువు”మనన్ బలికెఁ గరుణ నూల్కొనము
సీ. “బలువైన రావణప్రముఖుల సమయింప

హరిజగద్విఖ్యాతి సతిశయించి
చెలుపుగా దశరథక్షీతిభర్త కుదయించి
రామనామఖ్యాతి రహిని మించి

మునిమాట విని తాటకిని గీటణంగించి
 యతని యాగము గాచి యతిశయించి
 చతురుడై జనకరాజతనూజను వరించి
 మహితకీర్తులుగాంచి విహితమెంచి
 మానివరుతోడ నివ్వనమార్గమునను
 వరుస నిడమిఁద రాగలవాఁ డతండు
 నిజ పదసరోజరేణుల నీదుశాప [బలికె.
 మోచనము సేయఁగలఁ"డంచు మునియుఁ

ఉ. అంతట నమ్మహాత్ముఁడు ని
 జాశ్రమవాటిఁ బరిత్యజించి దు
 ర్ధాంతదురంతకేసరి వి
 తానమహూగ్రవరాహవాహజ
 ద్దంతురదంతివన్నగముఁ
 దాపనబంధితవల్కళాటికా
 త్యంతవిలాసభృన్నగము
 నౌ హిమవన్నగ మొందె నయ్యెడన్.
 వ. అంతఁ గొంతకాలంబునకు నిక్షాళకువంశవయః
 పారావార రాకాచంద్రుండగు దశరథమహా

రాజేంద్రునకు దేదీప్యమాన మార్తాండమండల
సమధాముండును వైరికాంతార ప్రళయకాల
దావానల ప్రభాసముద్దాముండును అనంత
కళ్యాణగుణాభిరాముండును నై శ్రీరాముండు
విష్ణుమూర్తి పూర్ణావతారంబున జనియించి
దినదిన ప్రవర్ధమానుండై యుండునవసరంబునఁ
దనుప్రభావిజితమిత్రుండగు విశ్వమిత్రుండు
చనుడెంచి దశరథానుమతంబున విమత
ఖండనశౌండ భుజదండ సంపాదిత కీర్తి
సాంద్రుండై న శ్రీరామచంద్రుని సకలాఘాఘుని
వారణసుముఖంబగు మఖంబుఁ గాచుటకై
తోడ్కొనిపోవ నమ్మహావీరుండు సింహశరభ
శార్దుల ప్రముఖ నానావిధ మృగయాధశర
ణ్యంబగు నరణ్యంబుఁ బ్రవేశించి బహువిధ
కామరూపనిరాఘాటసంచారిత శృంగాటక
యగు తాటకఁ వధియించి నీచులగు సుబా
హుమారీచుల నుక్కడంగించి యమ్మాని
యాగంబుఁ గాచి నిరంతర ప్రబోధధానియగు

జనకరాజ రాజధానింగుఱించి వచ్చునప్పుడు
పురోభాగంబున విజ్ఞాన సూర్య ప్రభానిరస్త
తముని గౌతముని యాశ్రమంబుఁ గనుంగొని.

చ. “మునివర, ఏమి యీవనము

ముచ్చటగాఁ దగియుండియున్ వృథా
జనకులహీనమై యిరిగె

సన్నిభమై కనుపట్టె నేమకో,
వినియెద” నంచు వేడు రఘు

వీరునికిఁ గుశికాత్మజుండు ప
ల్కెను మది సంతసం బలర
లీలఁ దదాశ్రమ వర్తమానముల్.

ఉ. “భూతలమందు మౌనికుల

ముఖ్యుండు గౌతముఁ డంచనన్ దపః
భ్యాతిని దీటులేదన జ

గత్త్రయమందుఁ బ్రసిద్ధినందు న
య్యాతనియాశ్రమం బిది మ

హా శ్రమవారణకారణంబు రా
చూతువుకాని యందు నొక

చోద్యముహృద్య”మటంచుఁ బల్కుచున్.

క. ఆరాముని గౌతమముని

యారామస్థానవాటికై పిల్చు కహ

ల్యారామశాపహృతికై

యారామగతిఁ ముసీంద్రుఁ డచ్చటి కేఁగెఁ.

క. అందందుఁ జూచుకొనుచును

ముందఱ రఘురాముఁ డపుడు పోవుచునుండఁ

కేందమ్మిఁ బోలుపాదము

లందలిరేణువులు తాతి నందినయంతఁ.

మ. మృదువై మెల్లన కొంతసేపటికి స

ద్వృత్తంబుగా నౌచుఁ బెం

పాదవఁ గొంత కరంగి సోఁగయగుచుఁ

బొల్పొంది యారాయి చ

క్కడనం బేర్పడి మోహనాకృతి చెలం

గఁ యావనశ్రీతగఁ

సుదతీరత్నముగాఁగ నిల్చెను మదిఁ

జోద్యంబు వాటిల్లఁగఁ.

చ. వినయముగాను మానియలి

వేణియుదారపదారవిందముల్

కనుగొనుచున్ రఘూద్వహుడు

గ్రక్కునఁ దాను నమస్కరించె నా
వనిత యొసంగు దీవనల

వల్లను నుల్లము పల్లవింపఁగా
మునిమునిమీసముల్ కులుకు

మోమున నవ్వు దొలంకుచుండఁగన్.

క. ఆతఱి గనుగొని బిరబిర

గౌతమముని యేగుదెంచి గౌరవమొప్పన్
నాతిసహిషముఁ జేరిన

యాతనిఁ గని రామచంద్రుఁ డానందమునన్.

చ. ముదము మదిన్ బొసంగ “ముని

పుంగవ, రాముడ నే” నటంచుఁ ద
త్పదయుగపాళికన్ దనదు

ఫాలము సోఁత నమస్కరించి యిం
పొదవఁగఁ జెంతఁజేరిన ర

ఘూర్వహునిన్ ముని యాదరించి సం
పద లిగురొత్తఁ గౌశికుని

పట్టు కనుంగొని పత్కెఁ బ్రేమతోన్.

సీ. “జంభారిమణి వృత్తసంభారదోస్తంభ
 భూషణుం డకలంకభాషణుండు
 భాషాపతి మహామనీషావిశేషార్థ
 ధారణుం డాప్తసాధారణుండు
 చండభానురుచి ప్రచండకాండనిరస్త
 తాటకుం డఖిలలోకాటకుండు
 అధ్యాత్మవిద్యానిదిధ్యాసవిధ్యాత్మ
 భావనుం డఖిలైకపావనుండు
 భద్రనిర్ణిద్రుఁడగు రామభద్రుఁ డస్మ
 నీయభద్రేభయానను దీనశరణ
 చరణసరసిజరేణులఁ బరమకరుణ
 శాప మెడలింపఁ గంటివా తాపసేంద్ర!”

క. అనిపలుకుచు గౌతమముని
 తనచెంత మెలంగు రామధరణీశ్వరుతో
 మనమున సంతసమందుచు
 ననియెను సమృతముగాఁగ నపు డందటికిఁ.

సీ. “బహుజన్మకర్మసంభవపాపజలరాశి
 మరుభూమితలముగా మెఱయుఁజేయు

నజ్జానపటలఘోరాగాధకూపంబు
 నెడలేక పూడ్చి యేర్పడఁగఁ జేయు
 నమితదుర్మోహకృత్రిమరత్న దీధితుల్
 మరలనీయక క్రమ్మి మరుఁగుచేయు
 నప్రాప్తితాపకృత్రస్సనన దిక్కోణంబు ?
 తెలియకుండువిధంబుఁ గలుగఁజేయు

నబ్బసంభవముఖ నిఖిలామరాళి
 మస్తకకిరీటవిన్యస్త మణిగణఘృణి
 ఘటితభవదీయచరణ పంకజపరాగ
 రాజ వర్ణింప నెవరితరంబు రామ!

ఉ. ఖ్యాతిని నీమపాదకమ

లాంచితరేణురజంబుఁ దాల్చి ని
 శ్చేతనమైన తాతి కొక
 చేతన మబ్బె సటన్న సట్టిచోఁ
 జేతనవృత్తినున్నుర

సిద్ధులు సాధ్యులు మౌళిఁ దాల్చి యే
 కీతిగ నుందురో తెలియ

రెవ్వరు రామ, భవత్పదంబులన్."

క. ఇటు కొనియాడుచు నుండిన
జటిలుని వీడ్కొనుచు రామచంద్రుడు మిథిలా
పుటభేదనమున కేగెను
తటకాపడి కాశికుండు తనతో రాగన్.

ఉ. అంతటఁ బ్రేమ గౌతముఁ డ
హల్యయు నుల్లము లుల్లసిల్లఁగాఁ
జంతలు దీట నొండొరులుఁ
జిత్తజు కేళికళావిలాసముల్
వితలుగా ఘటించుచును
వేడుకతోడుతఁ గూడియుండి యిం
తంతనరాని సౌఖ్యముల
నందిరి ముచ్చటమీట నెప్పుడున్

క. ఈకథఁ జదివిన వినినన్
బ్రాకటముగ బ్రాయఁగనిన బహుసంపదలన్
నైకొను మనుచున్ వారికి
శ్రీకరుడగు రంగవిభుఁడు ప్రేమ నొసంగున్.

శా. కస్తూరీతిలకోజ్జ్వలస్మితముఖా
 కైవల్యలక్ష్మీసఖా
 హస్తాదంచిత శంఖచక్రరుచిరా
 హస్తీంద్రరక్షాపరా
 అస్తాకామృతవర్షి వేణునినదా
 యానందలీలాస్పదా
 త్రస్తాస్తాకజనాభయప్రదకరా
 ధారాధరశ్రీకరా!

క. సారఘనసారనవకా
 శ్రీరపటీరాంగరాగశీతలతటరా
 ధారమణీకుచదుర్గయు
 గారోహవిహారలీల యదుకులబాలా!

మా లి ని

దళితవిపులమాయా ద్రావిడామ్నాయ గేయా
 జలరుహదళనేత్రా సవ్యసాచీప్తమిత్రా
 బలివిభవవిరామా భానువంశాబ్ధిసోమా
 కలశజలధిశాయీ కామితార్థప్రదాయీ!

గ ద్య .

ఇది శ్రీమత్పాండ్యమండలాధీశ్వర శ్రీ విజయరంగ
చొక్కనాథమహీనాథ కరుణాకటాక్ష సంపా
దిత గజతురంగమాందోళికా ఛత్రచామర
విజయకాహళ భూరిభేరీబిరుదధ్వజ
ప్రముఖ సఖిలసంపత్పారంపరీ సమేధ
మాన సముఖమీనాక్షీనాయక
తనూభవ శ్రీమీనాక్షీ దేవీ
కటాక్షలబ్ధకవితాసాంప్రదా
యక వేంకట కృష్ణప్పనా
యక ప్రణీతంబైన య
హల్యసంక్రందనం
బను మహా ప్ర

బంధంబునం

దుః దృతీ

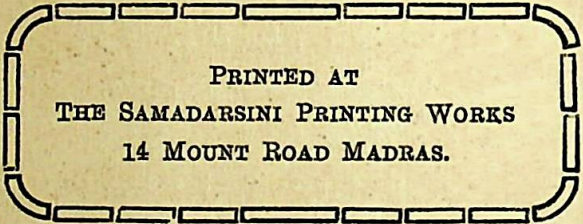
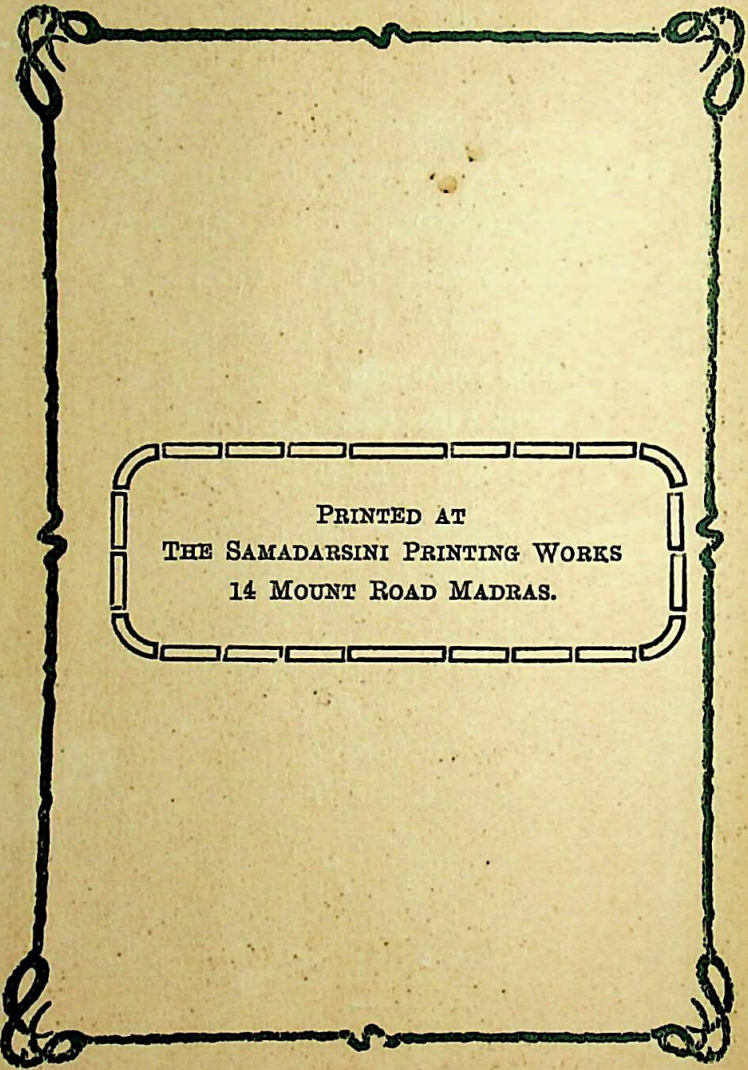
యాశ్వా

సము.

సం పూ ర్ణ ము

SRI JAGADGURU VISHVARA
JNANA SIMHASANA NANAMA
LIBRARY

Jangamawadi Math, Varanasi
Acc. No. ...7476

PRINTED AT
THE SAMADARSINI PRINTING WORKS
14 MOUNT ROAD MADRAS.

